NORDAHL GRIEG

NEDERLAGET

ET SKUESPILL OM PARISER-KOMMUNEN

GYLDENDAL NORSK FORLAG ---------------------- OSLO 1937

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken har scannats av Nasjonalbiblioteket i Oslo. Den anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i januari 2014 av Bert H.

PERSONENE

Louis, snekker.

Marie, konen hans. Kjøbmann Bcigeau.

Vetten.

Martin, bakersvenn.

Lucien.

Pauline.

Michel, kusk.

Maurice t Cay j barn.

Rose J

Gabrietle Langevin, lærerinne. Pierre.

Madame Lasalle, Pierres og Panlines mor.

Laura, bordellvertinne.

1 bokbindere. Schulze |

Ktigskrøplingen.

Oberst Rossel.

Beslay, mekaniker.

Politikommissæren.

Første kone.

Annen kone.

Rigault \ .. .

_ , _ > medisinere.

Rene Segur i

Felicités mot.

En politimann.

Gustave Courbet.

Suzanne, hans modell.

Delescluze, journalist.

Thiers, Frankrikes president.

Elise, hans hustra.

Ministeren.

Officeren.

En katolsk prest.

Pellecin f ...

, \ politiagenter.

Btunel |

En ung pike.

Nasjonalgardekapteinen.

Erkebiskopen.

Marki de Ploeuc, guvernør for Frankrikes bank.

Debtun, Thiers' utsending. Vakthavende officet.

En herre.

En dame.

En nasjonalgardist-General Galliffet.

Sylvie Gerarcl. danserinne ved operaen.

Løitnanten.

En hvithåret mann.

Arbeidere, officertr, Versailles soldater, kvinner.FØRSTE AKTGate på Montmartre, Mars-eftermiddag 1871.

Trapper fører ned i orkestergraven på begge sider; det er gaten som fortsetter nedover. Til venstre på scenen en liten kafé med border utenfor. Til bøire en panrelånersjapp. Mel-lem busene går gaten i trapper opover. Til høire i denne midttrappen et bordell.

*

Kjøpmann Brigeau. en mann på de femti, sitter utenfor kaféen. Foran pantelånersjappen er en lang kø. Nede i trappen til bøire sitter en klynge rundt et kloakkbull. Maurice, en gutt på ti år, fisker med ec snøre. Kusken Micbel, seksti år, ser tålmodig på. To barn på 9—10 ir, Guy og Rose, kikker undertiden ned: så faller de tilbake i sløvhet. En ung gutt, Pierre, ligger apatisk ved siden av. Inne i halvmørket skimtes en sovende liten pike, Felicité. Alle er bleke, utsuhedc og forpinte.

I trappen til venstte:

En ung arbeider, Louis, og Marie, konen hans, kommer

langsomt opover.

LOUIS

stanser og ser på høvlen han bar under armen:

Nei, jeg kan ikke. Jeg kan ikke stampe høvlen min-I 2

MARIE

Vi har jo ikke annet igjen, Louis.

LOUIS

Sagen og jernene — det var galt nok å gå med dem. Men høvlen — skjønner du ikke.

MARIE A jo. Jeg skjønner.

LOUIS

Vent bare en dag! Kanskje får jeg arbei i morgen. MARIE

Det har du sagt hver dag i to måneder.

LOUIS

Men gir jeg høvlen fra mig, er det slutt! Ingen har bruk for en mann uten verktøi. Da kan jeg aldri få arbei mer. Aldri!

MARIE

Men gutten vår må ha mat idag. Venter vi til imorgen, baerer det på kirkegården med ham.

Lutende går de opover, over scenen, og slutter sig til køen utenfor pantelinersjappen.

Utenfor kaféen:

KJØPMANN BRIGEAU ophisset til verten:

Ser De henne ikke? Pauline Lasalle er navnet. Svart, mager, ung. Ganske ung.VERTEN

Å vi kjenner henne godt nok her i gaten. BR1GEAU

Ser De ikke moren hennes heller? De skulde være her klokken fire. Fått penger på forskudd. Å de skal vokte sig.

I køen:

Martin, en bakersvenn, vender sig mot Marie og Louis som står bak ham.

MARTIN peker utover:

Dér ser vi leirbålene til tyskerne! Der koker de, svinene. Kjøtt og poteter og mel, så mye de orker.

Ja nå er han Bismarcken deres tilfreds. Nå har han fått oss dit han vilde.

Samler hele gaten i et blikk:

Ja. Nå er det fred.

LOUIS

Får gutten leve op, skal han hevne oss. Ikke sant, Marie.

MARIE

Er det derfor du selger bøvten?

LOUIS Gutten skal hevne oss.

I midttrappen:

Lucien og Pauline, han tyve, hun femten år. kommer forsiktig nedover: bråjtanser ved tynet av Brigeau.'4

PAULINE

Der sitter han!

LUC1EN

Se hvor han glor efter dig, den gamle grisen.

PAULINE Ikke bry dig om ham!

Henger sig om halsen på Lucien.

Nå flyr vi på kirkegården.

Hånd i hånd løper de opover trappene.

I trappen til bøire:

KUSKEN MICHEL

Var det napp?

MAURICE haler snøret op:

Tror ikke det. Her er visst utfisket.

MICHEL

Prøv litt til!

MAURICE

undersøker kroken:

Jo så faen! Har de ikke vært borte og tatt agnet.

MICHEL

henrykt:

Der ser du. Her skal du få nytt agn. riktig et lekkert stykke. Han kan være så lur han bare vil, men dette står han ikke for. Den gamle satanen der nede.GABRIELLE LANGEV1N

en ung lxrerinne, kommer giende op trappen til bøire. stanser og bøier sig over Maurice som nettop slipper kroken ned: Fisker du! Hvad fisker du for noe?

MAURICE

Rotter vel.

GABRIELLE

Med krok!

Skjønner du ikke at det må gjøre forferdelig vondt for dem.

PIERRE

reiser sig op pi armen, og sier skjxrende:

Å hold snavlen din.

MAURICE

fisker:

Ikke snakk sånn til henne. Hun er svært rar; men snild.

PIERRE

Tror De ikke vi har det vondt — vel så vondt som rotten når hun blør i kjeften?

GABRIELLE

Jo.

setter sig i trappen blandt dem.

GUY

Du — om du får en rotte, gi den til mig da vel. MAURICE

Nei.GUY

Skal du spise den sjel?

MAURICE

Tror du jeg har råd til det, kanskje? Jeg skal selge den. Tre f ranes.

GUY

Du har nå solgt én før idag.

MAURICE

Jeg legger op.

Utenfor kaféen:

BRIGEAU

til verten, idet han nikker bortover mot Maurice:

Den gutten blir der noe av. Han legger op. sier han. Rotte på rotte. Begynner med to tomme hender. Ser De noe til henne? A den vesle tasken!

1 trappen:

MICHEL til Gabrielle:

Ja, det er en bra gutt, kan De tro. Skjønner ikke hvad jeg skulde ha gjort uten ham, siden jeg mistet Marthe.

GABRIELLE Var Marthe Deres hustru?

MICHEL Det var ikke så vel.

MAURICE Det var hesten hans.MICHEL

Måtte slakte henne. Kunde ikke skaffe for. Til slutt var det bare skinn og bein. Store åpne sår. Siste uken stupte hun i gaten hver dag.

Men nå sier Maurice vi skal samle til hest.

GABRIELLE

Er dere i slekt dere to?

MICHEL

ryjter på hodet:

Han hadde ikke noe sted å være efter at faren hans var falt mot tyskerne. Og så lå han i stallen med Marthe; om dagen var han på bukken med mig.

GABRIELLE

Og nu kommer du aldri mer til mig for å lese og skrive? Du var jo så flink!

Kom når du vil. Kanskje kan jeg lære dig noe, det er nyttig å lære, ser du, for at du engang kan bli en fri og sterk mann.

MAURICE

Jeg har ikke stunder. Jeg samler til hest.

GABRIELLE til Guy og Ros«:

Men dere barn! Jeg vil så gjerne hjelpe og dere samler kanskje ikke til hestl Hvad gjør dere?

GUY

Vi er arbeidsløse.

2 — Nederlaget.18 ROSE

Vi er sagt op på spinneriet.

GABRIELLE

Men er det ikke bedre å komme til mig enn å holde til i gaten?

GUY

Det er bedre å ligge her. Da merker vi det ikke så mye.

GABRIELLE At dere ikke får mat?

GUY

nikker.

GABRIELLE

Å barn — at jeg ingenting har å gi dere. Sover den vesle piken der borte?

MAURICE

Ja. Hun har ligget der siden vi kom,

GABRIELLE Så tynn og liten hun erl

Vil reise sig, men setter sig igjen:

Nei jeg skal ikke vekke dig.

MADAME LASALLE kommer full og nynnende opover trappen til høire.

Guy og Rose springer ned til henne.

GUY

Gi oss noe å drikke da vel. Hit med flasken!ROSE

Vær nå litt grei. Unn andre en dram da, for

faen.

PIERRE

La benne være.

MADAME LASALLE Det er rett! Det er en god sønn som forsvarer mor sin.

PIERRE

Hold kjeft.

MADAME LASALLE Å er det for et ansikt du setter op, gutt? Unner du ikke mor din å være gla. Syns du hun har det for godt, kanskje?

PIERRE

Kom dig hjem.

MADAME LASALLE Ja hardhjertet har du vært bestandig.

BRIGEAU er nu styrtet bort til madame Lasalle:

Hvor er hun henne? Jeg har sittet og ventet i flere timer. Full er De også! Enda De lovte å holde Dem edru og passe på henne. Møkk full, De unaturlige mor.MADAME LASALLE

Syns De ikke en mor har lov å drikke sig full den kvelden datteren hennes skal begynne på horehus?

BRIGEAU

Men jeg skal ha henne først. De har fått tyve francs for at jeg skal være den første. De skulde passe på henne, sa De, og nå renner hun rundt med en fyr, troende til litt av hvert, riktig et ungt svin. Finn henne til mig, kanskje er hun ute og snyter mig.

MADAME LASALLE

Hun gjør nok ikke annet enn det mor vil.

BRIGEAU

Jo, alle snyter mig. Betaler folk husleien sin kanskje? Staten gav dem henstand, så lenge det var krig. Men nå er det fred, kom med pengene! Folk har fåtc det i blodet at de vil snyte, de spotter lov og orden. Kom med Pauline!

MADAME LASALLE på vei inn tii kaféen:

Bare gi tål! Det skal nok ordne sig,

BRIGEAU

Steller De Dem ikke ordentlig, skal De miste plassen Deres. Kan ikke bruke et fyllesvin til å skure trappene mine.

Setter sig opbisset ved bordet.2 1

I trappen:

GABRIELLE

Var det søsteren Deres de snakket om?

Forstår De: dette må De ikke la skje!

PIERRE

Hold kjeften, sier jeg.

Å kunde De gi til ongene? Kunde De gi dem brød? Nei, De kunde bate gi dem hjertelag. Kyss mig midt i hjertelaget.

Å kan jeg gi til søsteren min? Akkurat det samme. Men jeg plager henne ikke med det.

I køen:

LOUIS til Martin :

A er det De går med?

MARTIN

Gifteringen.

LOUIS

Men jeg går med høvlen min. Jo, De må gjerne se den. Den er ikke dårlig, hva'? Lønn. Vi har hatt mange gode stunder sammen. Jeg husker den siste dagen på verkstedet —

Vender sig til Marie: du og gutten kom enda med matspannet i det fine været. Jeg holdt på å fuge en bordplate; meter-lange silkespån hvislet op av høvlen og krøllet sig rundt banden.

Ser på høvlen, detefter nesten i håp, på Marie; bøier så bodet.Foran kaféen:

VERTEN

kjører madame Lasalle ut:

Nei, her er ikke noe å få. Og vi skal ikke ha tigging her.

BR1GEAU

hveser efter henne:

Skaff mig jenten. Fort på flekken!

Oppe i midttrappen ;

Foran bordellet står Laura, horemamaen.

LAURA til madame Lasalle:

A var det han herremannen vilde? Er det Pauline han er ute efter?

MADAME LASALLE

Han blev gift med en gammel enke. stakkar, og nå skal det absolutt være noe ungt.

LAURA

Bare la ham komme!

Men nå vil jeg si dere ct alvorsord, madame Lasalle! Å er det med Pauline og den gutten bun reker med?

Jeg vil ha en bra, stø pike som passer arbei sitt og ikke tenker på andre ting. Kundene er nøie sånn. Hun må forstå at det er en velgjerning jeg gjør, når jeg tar henne inn, så dårlig med penger og så lite med krefter folk bar nå for tiden.Og husk: dette er et ordenshus. Klokken syv

ikveld skal hun være på pletten.

MADAME LASALLE Hun skal være på slaget. Men jeg skulde så gjerne ha et lite forskudd. Jeg vil kjøpe ramme til billedet av far hennes, så hun kan ba det på

veggen —

LAURA

Du ser ut til å ha fått nok.

Hun går inn i huset, madame Lasalle tusler

videre opover.

Trappen til venstre:

De to bokbinderne, Varlin og hans tyske arbeidskamerat Scbulze kommer opover.

SCHULZE stanser og ser bortover mot barna:

Ach mein Gott! Die armen Kinder. Ach mein Gott.

De setter sig ved et bord, og får to porsjoner suppe,

I køen:

MARTIN

Det er to tyskere! De snakker tysk. Det er

tyskere!

Ved bordet:

BRIGEAU

Forbannet pakk. To tyskere. Av de verste.I midttrappen:

En krigskrøpling, uten ben, aker sig nedover ved hjelp av ro stålbørster i hendene.

KRIGSKRØPLINGEN Hiv tyskerne i Seinenl

ROP FRA MANGE Hiv dem i elven!

VARLIN

omkring tredve år med en mild, eftertenksom, men samtidig lidenskapelig tyngde over sig, bar reist sig:

Noen kjenner mig. Jeg er Varlin, bokbinderen.

I køen:

LOUIS Ja, jeg kjenner ham.

I trappen til bøire:

GABRIELLE Det er en god mann.

MARTIN

Men han andre er tysker.

VARLIN

Ja, men han er en venn. Han arbeider på verkstedet ved siden av mig.

LOUIS

Våre egne går arbeidsløse.

VARLIN

Han kan mer enn oss. Det er nødvendig å tøre.KRIGSKRØPLINGEN

Ingen tysker er en venn. Vi skal hate dem.

VARLIN

Jeg bater dem ikke.

KRIGSKRØPLINGEN

Hører dere!

Han er bestukket. Han har fått tysk gull.

VARLIN

De tyske soldatene, hvem er de? De er folk som oss. De bar drept og pint og hatet oss som vi har hatet dem, og vi er begge ført vill.

Jeg har lest om at venner, som ikke kjente hverandre i mørket, er blitt egget til kamp på liv og død, av krefter som

vilde dem ondt. Slik har soldatene slåss på begge sider — venner i mørket.

KRIGSKRØPLINGEN

skriker:

Vi har ikke bruk for Internasjonalen dinl Vi har fedrelandet. For det har jeg gitt liv og lemmer, og det skal andre gjøre, de også. Alle andte1 Vil du vi skal ha lidt forgjeves?

VARLIN

Ja, min venn. Helst vilde jeg det. Best var det om du blev glemt. For du er æren, lidelsen og neste krig.

BRIGEAU

Reis til vennene dine!KR1GSKRØPL1NGEN

Til Berlin med ham!

MANGE

Til Berlin!

VARL1N

Hvorfor roper dere slik? Er det for ikke å tenke?

Men hvis vi tenker, kan vi redde oss. Jeg er en av dere, spill ikke tiden på mig. For nu kommer fienden.

MARIE

i angst:

Kommer de.

Men det er jo fred.

VARLIN

Da hærene våre brøt sammen og keiserdømmet falt, svor vi å verge byen til siste mann. Vi — du og jeg — folket i Paris.

Men generalene brukte oss ikke, de lot tyskerne slutte oss inne og langsomt lot de en by av uvirk-somme menn sulte ihjel.

MANGE

Det er sant.

Politikommissæren kommer inn fra høire, og står nu ved barnas trapp.

VARLIN

Hvorfor?

Fordi: hadde folket seiret, var folket blitt en trusel mot generalene og de mektige. Da vilde vivite at der bot krefter, farlige krefter i oss. Derfor måtte vi ikke seire, vi måtte kreftes av, gjøres fortvilet og motstandsløse.

Nu har vi nådd bunnen, nu har vi tapt krigen, og nu akter fedrelandet å seire over oss.

KRIGSKRØPLINGEN

Han lyver.

I midttrappen :

Oberst Rossel er kommet nedover under Var-lins ord.

OBERST ROSSEL

Nei.

Der er ikke den skjensel som vi ikke kan tiltro generalene. Jeg har deltatt i krigen, jeg kjenner udueligheten, feigheten og hovmodet som de har forrådt oss med.

Jeg bar engang vært stolt over å være en officer i den franske hær. Nu skammer jeg mig.

Han setter sig ved et bord.

LOUIS

Hvad kommer nu til å hende, Varlin?

VARLIN

Igår kom republikkens president tilbake til Paris. Det sies at herr Thiers skal gjenopprette ordnede forhold. Det betyr: at penger skal kreves inn. All husleie, all gjeld som vi har fått henstand med under beleiringen, skal betales innen f jorten dager.BRIGEAU tilfreds, men forsiktigvis for sig selv:

Det er rett. Lov og orden må der til!

MARIE

Nei, vi orker ikke mer.

LOUIS

Heller slåss.

MARTIN

Heller dø.

VARLIN

Vi må slutte oss sammen. Vi må bli så mange at de ikke kan bryte oss ned.

BESLAY

en gammel mekaniker, hederligheten og sindigheten selv, kommer op trappen til venstre:

Vi må skape respekt for oss. Det er det første.

Ikke sant, borger Varlin.

VARLIN

Det er sant.

BESLAY

Samfundet er som cn fin mekanisme; der må kunnskaper til for å stelle den. De som har makten idag, vil ikke gi oss kunnskaper. De vil holde oss nede. Godt, så får vi lære oss selv. Vi skal vise at vår vilje er sterkere enn deres, og når vi er jevnbyrdige. kan de da nekte å dele?Der spørres ofte: når kommer mocgenen for proletariatet? Jeg skal si dere det. Hver sen kveld når arbeidere sitter rundt lampen og studerer og samtaler, da er morgenen underveis.

MARTIN

Det høres fint ut, men når skal jeg sitte med kameratene mine?

Straks jeg hat fått stampet ringen min, ska) jeg stå i bakeriet til imorgen tidlig. Hver kveld, år ut og år inn, er det å tørne ned i det gloheite hølet, aldri en natt fri.

BRIGEAU

Du vilde vel heller elte kjettingen din, kan jeg tenke.

MARTIN

A pass trynet ditt!

Jeg skulde gjerne lese, jeg.

I trappen til bøire:

GUY

Måtte være fint å være baker. Kjenne lukten av brød.

POLITIKOMMISSÆREN går over scenen» seanser foran Varlin, og sier demper:

De har før sittet i fengsel for Deres forbryteriske snakk, min gode Varlin. De skal vokte Dem.

VARLIN

Er det en forbrytelse å se og erkjenne?POLITIKOMMISSÆREN Også Dem. Beslay. gir jeg en advarsel.

BRIGEAU Sånn skal de ha det!

POLITIKOMMISSÆREN til Rossel:

Tør jeg spørre om Deres navn.

ROSSEL

Oberst Rossel.

POLITIKOMMISSÆREN Det tør hende at De får høre fra mig.

gåt tilbake igjen og ut til høire.

KRIGSKRØPLINGEN aker ut samme vei:

Til Berlin med dem!

I trappen til bøire:

GABRIELLE LANGE VIN bøid i angst over barnet inne ved muren:

Våkn da! Men hun er jo kold. Våkn, våkn! Nei. Hun er død. Våkn i Løp efrer en læge. Du! Prøv å våkne, barn!

I køen:

MARIE

Hvem er det som er død?

MARTIN Det ska! være en av ongene.KONEN bak Marie i Hold plassen Deres!

MARIE Men der er død et barn.

KONEN

Går De ut av køen, mister De plassen.

Varlin. Beslay og Schulze er ilt ned til Gabrielle.

GABRIELLE

Puster bunf

Å stakkars liten, så mager og utpint. Å denne linjen rundt munnen. Jeg holder ikke livet ut, Varlin.

VARLIN Vi har langt igjen,

GUY

Han har bit!

ROSE

Der er en rotte på!

MICHEL Forsiktig nå, Maurice.

ROSE OG GUY

Hurra!MICHEL kverker rotten:

Der måtte den til 1

1 køen:

EN ANNEN KONE

bar sluttet sig til:

A er det for noe?

MARIE

Der er død et barn.

FØRSTE KONE De har fanget en rotte.

I trappen:

GABRIELLE

roper:

Kommer der ikke en læge? Der er et lite barn som er død.

ROSE

Å skal du med læge da?

MICHEL

Den tiende denne uken! Vi skal ennå få sitte på bukken, Maurice.

I køen:

MARIE

Nå er det din tørn, Louis.

Nå skal vi inn.Gutten dør!

LOUIS

sec på henne.

MARIE

går over terskelen.

Rigault og René Segut kommer op trappen til høire. De er begge medisinere. Rigault har et åndfullt, hårdt, bittert ansikt. René er blek. spinkel, brennende av livshungcr og mindreverdighet.

RIGAULT

La mig få se på henne. Hun bar vært død i flere timer. Underernæring. Naturligvis!

Til Guy:

Kjenner du moren hennes? Hent henne.

GUY

gjør intet tegn til 3 gå.

RIGAULT tat frem noen småpenger:

Spring da, for faen!

Guy går,

VERTEN

er kommet bort til Maurice og byr på rotten:

To francs.

MAURICE

T re.

VERTEN To francs og femti.

3 — Nederlaget.MAURICE Tre, Jeg må holde min faste pris.

VERTEN

Her er pengene, din vesle blodsuer.

VARLIN ril Gabrielle:

Kommer De på møtet ikveid?

GABRIELLE Nytter noenting. Varlin?

Hun setttt sig ved siden av barnet,

Beslay og Schulze går tilbake til bordet.

BESLAY ryster på hodet:

Nei. nei.

VARLIN et blitt tilbake med Rigault og René:

Borger Rigault. De som kjemper for fremskritt — De vil gjøre oss så glad om De kom til et av våre møter.

RIGAULT

går bortover mot kaféen, sammen med Varlin og René: Jeg er ikke arbeider, og dere kjeder mig. Dere prater om oplysning og alle slags forbedringer. Det er ikke dét det kommer an på.

VARLIN

Hvad kommer det an på?RIGAULT

Å tilintetgjøre.

VARLIN

Kan et menneske leve for det?

RIGAULT

Hvem har sagt at et menneske skal ha noe å leve

for?

Han vender sig brått til René. Varlin går til sitt bord.

RIGAULT

Har du plakatene?

Vi må vente litt med å klistre dem op. Ser du den mannen der borte? Og han i køen? Begge to er politiagenter. Å, de skal bli nidkjære nu, når Tbiers er kommet tilbake!

Men vi er kanskje litt for lure for dem. Jeg kunde meget vel tenke mig at de ikke skal få kloen i en eneste av våre plakat-klistrere. Meget vel!

I køen. Nye folk har sluttet sig til.

FØRSTE KONE

Det er en av ongene til madame Rivot som ligger død der nede.

ANNEN KONE

Det er moren som bar drept henne. Hun har fire barn, men to av dem hev hun ut på gaten.

FØRSTE KONE

For et udyr.

Nå kommer hun vel snart sjel, skjønt Gud veit.ANNEN KONE

Ja, hun nektet henne mat. Lite hadde de, men hun vesle der fikk ingenting.

Foran kaféen:

RENE

ser over mot barna:

Her er det alvor. For de rike er nøden bare et nytt raffinement. Det er blitt så morsomt på restaurantene efterat rovdyrene fra Zoologisk Have blev slaktet og kom på menyen.

Jeg stod utenfor en kafé igår, og da hørte jeg en officer si til Sylvie Gérard, mens han hjalp henne ut av vognen: Idag skal De få en rett som De burde spise til daglig: tigerhjerte, sa han. Å, en dag skal vi riste hjertet hans.

RIGAULT

Men Sylvie Gérards hjerte — bvad skal vi gjøre med det?

RENÉ

Hun er kunstner, Rigault! Hun er enestående. Hver kveld når hun danser på Operaen, sitter jeg der. Jeg kan gå uten mat, men se henne må jeg. Jeg kan fryse, men jeg må ha skjønnhet.

Forleden var jeg aldeles blank, jeg tagg og truet kontrollørene om å få komme inn. Nei. De hev mig nedover trappene. Da visste jeg hvad det var å være utenfor; i den tomme gaten var jeg plutseligsammen med alle de millionene som aldri får brød,

godhet, skjønnhet, og det var som et skrik i mig: hat, stjel, myrd, men kom innenfor.

RIGAULT

Hat er en egenskap jeg ikke stoler på. Jeg vil aldri hate.

RENÉ

Hvad vil du?

RIGAULT

Jeg vil drepe.

Det vil bli bruk for mig. En omveltning krever at en del mennesker utryddes, systematisk og hensiktsmessig. Den som forstod det best under den store revolusjon, var Marat. Han er min lærer. Muligens betyr det noe at jeg, som

han, er medisiner. Jeg hemmes ikke av noen mystisk opfatning av menneskeliv. Hvor feig er ikke avskyen for Marat. Han torde erkjenne. Han erklærte: Gjør mig til diktator for å drepe, men med en kanonkule bundet om foten for at folket bestandig kan få tak i mig. Jeg skal fortsette hvor Marat slapp.

FeHckés mos: kommer nedover trappen, fulgt av Guy.

RENÉ

Det er moren.

RIGAULT

Det er utmerket. Dette kan vi benytte. Nu kan vi få op plakatene.Under det følgende får de op plakatene på pantelånersjappens vegg, til venstre for døren, fullkommen skjult av massen som alle ser pi moren.

FØRSTE KONE

Hun ligger der nede.

Ja, nå har De fått det som De vilde,

MOREN

Ja, nu har jeg fått det som jeg vilde.

KONEN

Det skulde være straff for en sånn mor som jager det uskyldige barnet sitt ut for å dø.

MOREN

Nei, jeg jaget henne ikke ut.

Kneler ned ved barnet:

Å du min egen. Nu skal du komme hjem med mig, og så skal vi snakke sammen.

KONEN

Men mat gav De henne ikke.

MOREN

Jeg hadde ikke. Jeg prøvde å holde liv i dem alle. men jeg hadde ikke mat. De fikk drikke av brystet mitt. men der var ikke melk. Jeg bad til Gud om å la dem få spise av kroppen min, la den bli som ditt legeme!

Så skjønte jeg at kanskje kunde to av dem leve, de to som var sterkest, hvis de fikk alt vi badde avmat. Og jeg sa det til de to andre: dere kan ikke få mat, sa jeg, i Guds den almektiges navn forstå at det er for kjærlighetens skyld jeg gjør dette.

Marcelle døde fort, men for Felicité drog det lenge ut. Hver stund jeg har, sa jeg til henne, skal jeg legge mig hos dig, og du skal få være i armen min, for det er dig jeg elsker mest av alle.

Og hun forstod det, hun var så tålmodig, men igår var hun krøpet ned trappene, hun trodde kanskje at noen ute kunde gi henne mat. Jeg gikk og søkte efter henne, men jeg fant henne ikke.

Du skulde ikke ba ligget ber, alene; du skulde ha vært hos mor- du min egen.

Hun vil løfte barnet op, men orker det ikke. Pierre tar barnet, og fulgt av moren og Gabrielle går han opover trappen. Nu viker menneskene til siden, og for første gang blir de røde plakatene synlig på muren. Rigault og René sitter forlengst tilbake ved bordet,

BRIGEAU

får øie på plakatene, skriker nesten i angst:

Se plakatene.

BESLAY

Hvad er det det står. Varlin.

VARLIN

leser:

«Borgere! Bøddelen Thiers vil besette arbeider-strøkene og avvæbne vår siste beskyttelse, Nasjonalgarden. Husk hvad våre forfedre gjorde under denstore revolusjon. Dc skapte Kommunen, et rødt Paris, som slo all reaksjon ned. Følg detes eksempel. Vær forsiktig, — men når øieblikket er inne, da slå til!»

Det begynner nu å mørkne.

MARTIN er kommet ut fra pantelåncrsjappen:

Ja! Leve Kommunen!

MANGE I KØEN

Leve Kommunen.

POLITIKOMMISSÆREN er kommet inn fra høire, går hen til plakaten. Det blir stille.

Det står et par ord her som jeg gjerne vil innprente dere: Vær forsiktige. Enhver meningsytring vil kunne få de mest alvorlige følger. De, herr Rigault, som har gjort politivesenet til Deres spesielle studium, vil kunne bevidne at politiet ikke kan sies å være fraværende her idag.

River plakaten ned.

RIGAULT

Herr politikommissær, der stod også noen andre ord på plakaten såvidt jeg kunde se: Når øieblikket er inne, stod der.

Maleren Gustave Courbet, tykk, hjertelig, vital, overveldende sclvoptatt, iler opover trappen til venstre, fulgt av sin modell og elskerinne Suzanne.COURBET Hvad et det som går for sig her?

Ned med Thiersl Leve Kommunen!

RIGAULT

Mester Courbet, jeg vil for Deres egen skyld be Dem være forsiktig. Politiet er her. Vi kan vente at regjeringen vil slå til.

COURBET

Jeg takker Dem. Men når jeg bar en overbevisning, hvisker jeg ikke. Jeg brøler! De nevnte regjeringen. Behøver jeg å minne Dem om hvad jeg svarte Napoleon den tredjes regjering dengang den uttrykte sitt mishag med min kunst. Hils myndighetene, sa jeg, og si at jeg er en regjering selv. Ned med autoriteten I

RENÉ OG FLERE

Bravo!

EN POLITIMANN

til politikommissæren r Skal jeg ta ham?

POLITIKOMMISSÆREN Vi får holde oss mest mulig passive til hjelpen kommer. Dessuten: han er kunstner.

Vetten bar nu tendt gassblusset inne i kaféen. Lyset faller utover bordene, sterkest på Cour-ber.Louis og Marie er kommet ut fra sjappen.

LOUIS

Det var galt dette.

MARIE

Det måtte være så.

Louis setter sig som lamslått, i midttrappen. Marie går ut til venstre.

COURBET

som nu sitter sammen med Suzanne ved et bord, roper ut:

Man har forfulgt mig, forhånet og fortiet mig. og vet De hvorfor? Fordi jeg helt enkelt maler, hvad jeg ser. Ingen andre gjør det, fordi det er farlig. Det er nemlig det! Å se. ikke å lukke sine øine til, det er i vår tid å anklage, å true!

Jeg har malt de fattige steinpukkerne hjemme i Ornans. bøid over sitt usselt betalte arbeid, så det blev et rop om rettferdighet. Jeg har malt de lidderlige og fordrukne prestene som utsuer folket; og borgerskapets slaskete, dovne kvinnfolk, svulne av fett og luksus. 01!

Pierre og Gabrielle kommer nu ned trappen, og setter sig igjen hos barna.

COURBET

Men jeg har også malt sundheten og lykken; for sånn er verden at det å se er også å tro. Ja takk for mine øine og takk for det jeg fikk se!Faste gode jenter med bryster og lår og bein akkurat sånn de skal være, jeg har mak gleden ved det, sånn at hyklerne vrei sig av forskrekkelse, for det var ikke synd og skam, det var bare så inn i helvete godt.

Og skog og elver og fjell har jeg slengt inn i denne byen her, det veldige åndedraget av jorden

— som knuser deres usle lille verden av griskhet og børs og penger.

Og nå kommer jeg fra havet, å det skal disse borgerkjeltringene ikke slippe ustraffet fra! Havet

— det er i slekt med mig; det er aldri lite. Skal jeg si dere hvad havet er? Det er faen skjære mig revolusjon.

VARLIN

Vi er stolte, mester Courbet, over at en stor kunstner som De, står på folkets side.

COURBET

Ja, det gjør jeg. Gjennem tykt og tynt! For mig er kunstneren og mennesket ett; slik må det være for en mann som kaller sig realist.

Jeg vil at mine øine skal befri menneskene, men er ikke det nok, så velan! Så har dere resten av mannen også! Mine meninger fører om det trengs like på barrikaden.

FLERE

Leve Courbet!I trappen til bøire:

PIERRE

roper:

Du er faen for tjukk til å stå på barrikaden.

I hovedtrappen:

LAURA

Fikk jeg dig i fem minutter, skulde du bli så tynn som en fjøl.

COURBET

smertelig:

Kanskje min bredde har vært til gagn, når det gjaldt å bære forfølgelse og ensomhet. Kanskje det har vært byrder — ikke alene for mig selv, men for hele århundredet som jeg har hjulpet med å bære.

Dempet:

Suzanne, er jeg blitt tykkere?

SUZANNE

Nei, ved Gud!

COURBET fremdeles rugende, til Suzanne:

Det var ikke ordene. Det var klangen i stemmen hans som smertet mig. Skal heller ikke folket forstå mig?

SUZANNE

Gustave, én ting skal du love mig. At du ikke blir tynnere. Da er det likesom du stjeler av alt det deilige som er mitt.COURBET

hen revet;

Å min Suzanne, jeg tviler ikke på mig selv. Men kanskje vil jeg nå seierrik frem med mitt budskap, slik som soldaten fra Marathon: død.

SUZANNE

Tal ikke sånn! Du vet alle elsker dig.

COURBET bruser igjen med fjærene:

Tross alt, tross alt! Jeg skal ikke skuffe deres kjærlighet.

Hvor smukk du er ikveld, Suzanne. Snu dig litt. Slik. Det slo mig første gang jeg så dig: der er noe ved profilen som minner om mig. Min egen!

Slår i border, i et brøl. balvt til Rigault:

Ingenting kan stanse den mann som kjemper mot urettferdighet.

En lyktetender render nu gassblusset over trappen til høire.

I trappen:

PIERRE skriker til Courbet:

Hold op, for faen. Hold op!

Foran kaféen:

RIGAULT

til Courbet:

Javel. Det er glimrende det. Men her er noe igjaere som jeg ikke liker ....I trappen:

PIERRE

Urettferdighet — de bruker det som det var et sånt fint fett ord. Men urettferdighet er sult og lus og fyll, det.

GABRIELLE

Derfor må vi kjempe mot den.

PIERRE

Vi som er fattige lever som griser. Og de som får penger lever også som griser. Alt blir det samme.

GABRIELLE

Tror De ikke der fins fremskritt i verden?

PIERRE

Joda.

Se bare på de to der borte.

Peker bortover mot Courbet og Rigault:

De sitter på kafeen der hver dag og snakker om urettferdighet. Fikk de makten, vilde de sitte på en finere kafé. Visst faen tror jeg på fremskritt.

GABRIELLE

Jeg vilde gjerne De engang skulde treffe sammen med min bror. Han er læge. Han kunde fortelle Dem om hvad for eksempel videnskapen utretter i disse årene. Det er storartet.

Men han er ikke her nu.PIERRE Å er han henne da?

GABRIELLE

Han var med i krigen, og nu er han fange i Tyskland.

PIERRE med en hånlatter:

Ja, da får vi vente lenge, før han kan fortelle

oss noe.

Mane kommer inn fra venstre. Louis reiser sig fra midttrappen og haster srakkåndet imot henne.

LOUIS Gi mig pengene igjen!

Jeg vil gå inn og løse inn høvlen. Det er som armene et høgd av mig, Marie.

Og jeg får arbei imorgen. Aldeles sikkert.

MARIE

Jeg har ikke pengene. Jeg har kjøpt brød til

gutten.

LOUIS

Vi leverer brødet tilbake.

Nei.

MARIEForan kaféen:

BESLAY

sier til Courbet:

Nei, jeg ser ikke sånn på krigen, mester Courbet. Jeg sier som vår store Victor Hugo: «Tyskerne vant seieren, franskmennene æren.»

COURBET vender sig til Suzanne, dempet:

Den store Victor Hugo! Den store .... Skal man da aldri slutte med å forfølge mig?

På midtscenen;

LOUIS

Nå dør vi. Når dette er spist op, dør vi alle sammen. Har du penger igjen?

Fire francs. Få dem. Nei.

MARIE

LOUIS

MARIE

LOUIS

Jo, for helvete.

Nå dør vi. Nå vil jeg drikke.

MARIE tvinger ansiktet hans mot sitt:

Se på mig.

Det er du og jeg. Ikke sant, Louis.

Det bitre og hatefulle viker i mannens ansikt.MARIE

Nå går vi hjem til gutten.

De går ned trappen ril venstre.

Under dette har Laura tendt den røde lampen over bqrdelldøren og gått inn igjen.

I midttrappen r

Lucien og Pauiine kommer nedover og blir stående i det røde lykteskjæret.

LUCIEN

Du, så god du er, Pauiine.

PAUL IN E inn til ham:

Du, jeg er glad i dig. Jeg vil være bos dig. Jeg vil ikke dit inn.

La bare mor komme i fengsel, fordi hun har fått penger på forskudd. Det gir jeg blanke faen i. Jeg er glad i dig. jeg.

Nå kommer våren, og det blir varmt i været, og vi kan ligge ute. Og så stæler vi sammen. Du det skal bli moro å stæle sammen!

BRIGEAU

springer op og innhenter dem da de skal ned trappen til høire:

Er det folkeskikk å la folk vente time efter time! Men pen er du, pen og mager og ung.

Plutselig mistenksom, griper henne om håndleddet:

Hvor har du vært?

4 — Nederlaget.PAULINE På kirkegården vel.

BRIGEAU Har du snytt mig?

Å de svinene, de har snytt mig.

PAULINE

Tror dere jeg gikk og sparte op for dere kanskje?

Stolt:

A nei, da kjenner dere ikke guttene i gaten l

BRIGEAU

Jaså du. Men jeg skal sørge for at mor din skai få ligge resten av livet der hvor hun hører hjemme: i rennestenen. Jeg skal få henne sparket ut av værelset sitt. og det fort også. Politi!

EN POLITIMANN Vi har annet å tenke på.

• - |^n

POLITIKOMMISSÆREN med en plakat i hinden et sprunget op pi midttrappen, med en soldat på hver side. Han taler med en ny stemme, brutal og hensynsløs:

De var nylig så foretagsomme å slå op en plakat. Jeg har også en plakat, denne gang fra regjeringen, som det er mig en særlig glede å gjøre dem bekjent med.

Leser:

Landsmenn!

For å sikre fullkommen orden har regjeringen idag latt militæret besette visse urolige strøk avParis og avvæbne befolkningen. Lov og orden skal trygges. Eiendomsretten vil bli verget, uten skånsel. Paris 18. mars 71. Thiers.

BR1GEAU

Leve Thiers!

RIGAULT springer op:

Nei! Nu er øieblikket kommet!

BESLAY

Soldatene!

Op begge trapper kommer soldater med bajonetter på geværene.

POLITIKOMMISSÆREN Arrester disse mennenel

Soldatene går frem og stiller sig ved siden av fangene eftet hvert som politikommissæren utpeket dem.

OBERST ROSSEL

Meget vel.

RIGAULT De har vunnet første trekk.

BESLAY

Dette er en oprørende vilkårlighet!

POLITIKOMMISSÆREN peket på Courbet:

Ja. Ham også,COURBET

«Ham også»! Br det en måte å arrestere Gustave Courbet på?

Plutselig med brennende indignasjon:

Forbannede bødler som vil tvinge en fri sjel!

Men det skal aldri lykkes dere. Aldri!

POLITIKOMMISSÆREN går ned til Varltn;

Og denne karen her. Nå tenker jeg vj skal få knekken på de revolusjonære meningene Deres.

VARLIN

Når der er rettferdighet og frihet på jorden, skal jeg ikke lenger være revolusjonær.

POLITIKOMMISSÆREN

Hold den skitne kjeften Deres.

BESLAY

Hvor kommer dette til å ende, Varlin. Hvad betyr dette.

VARLIN

Det betyr at fremskrittet er satt tilbake noen år. Det vil ta litt lenger tid.

POLITIKOMMISSÆREN

Før dem bort!

MARTIN Nå vil de knekke oss.MENNESKEMASSEN

Vi er forrådtl

Vi er fortapt!

DELESCLUZE seksti ir, hvithåret, gasten av tropefeber. står plutselig oppe i midttrappen:

Ennu ikke!

MASSEN

Delescluze!

DELESCLUZE

taler med sin bese. besettende, lidenskapelige stemme:

Thiers har vært for seierssikker. Han sier at han har situasjonen i sin hånd. Men situasjonen er dere, er oss.

Langsomt:

Der er en ting som er tusen ganger verre enn nederlaget, og det er uvirksomheten.

POL1TIKOMMISSÆREN

Grip ham!

DELESCLUZE river frem en revolver:

Et øieblikk!

Jeg snakker ikke godt for mig, lungene mine er dårlige, jeg er nettop sloppet ut fra et av herr Thiers' fengsler. Men la denne fengsels-stemmen minne dere om noe: slik vil friheten bli kvalt, hvis dere blir slått ned nu.

1 et skrik;

Til våben!Til våben!

MENNESKEMASSEN

VARLIN

Soldater, vil dere skyte på oss?

Nei!

MANGE AV SOLDATENE

Varlin omfavner soldatene som vokter ham; arbeidere og soldater fraterniserer med hverandre.

Lncien, Pierre, Maurice og flere går IfJs på politiet.

Musikken setter inn. En stormbdlge av mennesker velter op trappene,

BESLAY

Er ikke dette ubesindig.

VARLIN

Det måtte gå slik.

GABRIELLE

Det er rett!

ROSSEL

Ja! Jeg er med dere! For folket — mot forræderne.

RIGAULT

Leve Kommunen!

COURBET For Kommunen — til døden!SCHULZE Es lebe die Kommune!

MASSEN

Leve Kommunen!

Bevæbnede arbeidere stormer ut av husene.

LOUIS

styrter op trappen til høirc:

Til våben! Jeg vil ha høvlen min igjen.I Thiers' bibliotek, Srerk aftensol, Rummet er fylt av kopier og avstøpninger av kjente renessanseverker. En stor globus. På bordet en mengde karter.

Thiers samtaler med en av sine ministre. Thiers er spenstig, rødmusset med hvitt, stritt, opstående hår. Han har en utrolig vitalitet fot sine 72 år. Hans selvfølelse er uten mil og måte. Ministeren lytter til ham i ydmyk beundring.

THIERS

Ingenting blir gjort, hvis jeg ikke gjør det selv.

Jeg har jaget gjennem Europa fra London til Sankt Petersburg, for å skaffe Frankrike en ærefull fred. Jeg har sittet ved forhandlingsbordet i Versailles og drevet berr von Bismarck tilbake fra hans umenneskelige krav; jeg har gjort nasjonalforsamlingen i Bordeaux til et redskap for min vilje. Idag fant jeg Paris på randen av oprør; hvem måtte slå til?

Jeg forsikrer Dem: Paris' militærguvernør har ikke mer forstand på sitt håndverk enn jeg har på — Famler efter ord, bryter av med en håndbevegelse.MINISTEREN Hvis De ikke selv hadde avbrutt Dem. måtte jeg ha gjort det. Det vil være vanskelig å finne et område hvor De ikke er hjemme.

THIERS

Det tør være en kjerne av sannhet i dét De der sa, min kjære kollega.

gjentar: dette opgjøret meliem oss og de besiddelsesløse har jeg lenge forutsett.

På en av mine reiset så jeg i Holland at insekter eter huller i dikene. Det er dét som skjer i Frankrike idag. Insekter borer sig inn i samfundets fundamenter; forgiftede tanker eter sig inn i de mest anerkjente sannheter. Hvis ikke vaktmannen våker, kan hele havet velte inn.

Hvem våger å dra i tvil et geometrisk aksiom, at en rett linje er den korteste vei mellem to punkter? Men en

likeså ophøiet grunnsetning: at mennesket bar rett til å eie, blir skamløst bestridt.

Men disse mennesker har funnet sin læremester. Om nødvendig skal jeg idag bevise for dem, at en geværkule kan være den korteste vei mellem to punkter: fra rettferdighetens hånd til lovløshetens hjerte.

Smekker sitt ur op:

Innen tyve minutter venter jeg en kurér med endelig melding om seieren.MINISTEREN Igår angst og bekymring. Idag redningen.

Kan vi virkelig tro det f

THIERS

Jeg har selv lagt planen for troppenes fremstøt mot de urolige strøk.

Mine planer pleier ikke å slå feil.

MINISTEREN Det er som et lykkelig løfte at den feltseng, hvor jeg vet De pleier å sove, engang har tilhørt den store Napoleon.

THIERS

Måtte våre generaler undertiden ha sovet i den! Jeg tør si at jeg har studert strategi ikke uten grundighet. Muligens var det mitt egentlige kall. Men alt hvad jeg bar og kan, kalles på i disse dager. Det er som Frankrikes grenseløse ulykke skal være en prøvesten på min ungdommelige kraft. Hvilken mann på tredve vil kunne ta på sine skuldre de byrder jeg bærer f

Nu farvel, min kjære kollega. Jeg venter Dem og de øvrige ministre ber om to timer. Hvor de enn befinner sig i Paris, skal de kunne kjøre hit gjen-nem en by preget av fullkommen orden.

Ministeren går.THIERS

studerer nynnende kartene på bordet:

Femten tusen mann mot Montmartre.

Ti tusen mot Montrouge.

Ti tusen mot Belleville.

Planen er sund.

Madame Elise Thiers kommer inn. Hun er meget yngre enn sin mann; vakker, bittet og utilfreds.

THIERS

Ung og charmant som alltid!

Her skal jeg vise dig troppenes bevegelse pl kartet.

MADAME THIERS Kan jeg få slippe?

Hun går mot vinduet, slår hendene for pinene, blendet av lyset.

THIERS studerer kartene:

Et du utolig? Ganske unødvendig.

Jeg har situasjonen i min hånd.

MADAME THIERS Kunde du tenke dig noe usannsynlig. At der fins noen uro — som du ikke har i din hånd?

Trekker et gardin for.

THIERS

Rue Cassagnac.

Rue Boilieu. —

Nå. jeg er spent?MADAME THIERS

Det er ingenting. Det er våren.

Jeg har hodepine. Jeg liker ikke å bli forulempet av solskinn, knopper og blomster. Vinteren er bedre. Den passer min måte å leve på,

THIERS

som cfttrbånden taler sig varm, henrevet av sin egen konversasjon:

Det er en spirituell tanke du dér gir utrtykk for. Vinteren er også min årstid, den er ikke anmassende, men klar og stringent.

Det har ofte slått mig at vinteren stiller menneskenes fortjenester i det rettferdigste relieff. Kulde, sne og regn trekker op de skarpe grenselinjer som et levedyktig samfund må ha.

De underste lag drives da tilbake til takkamme-ret og kjelleren, de flittige og sparsomme får en andel i tilværelsens komfort, men de som har utmerket sig ved fødsel, formue og geni erobrer selve lyset. Skinnende saler, hundre kandelabrer, ild fra hvite kaminer! En fest om vinteren med farver og lys — hvad annet er det enn kjøpt sommez? Det er, min kjære Elise, den eneste anstendige sommer.

Derimot gir selve sommer-årstiden en falsk og skadelig målestokk for tilværelsen.

Forbitret:

Det er alltid med ubehag jeg ser folk myldre ut i gaten og sette sig til i solen, selv i de enklestekvarterer. De eie r solen! Det er et eneste stort gratisteri. Hvad blir følgen, dypest sett? Svekkelse av eiendomsrespekten. De får i blodet at de vil eie uten å betale for det.

Alle slette lidenskaper yngler overhodet frem i solskinnet; tøilesløshet og lidderlighet, man spotter familiens hellige institusjon. Alle angrep på det bestående kommer erfaringsmessig med våren.

Slår triumferende ned på kartet:

Place de Montmartrel I dette øieblikk bar mine soldater besatt de mest forvorpne strøk.

MADAME THIERS Det bar ofte slått mig om ikke ditt hat til underklassen er din form for lidenskap.

THIERS

Jeg kommer selv fra folket. Jeg er født i kaos, under den store revolusjon, ovenikjøpet utenfor ekteskap. Jeg har kjempet mig op fra sumpen, jeg har befridd mig fra slektninger som vilde holde mig nede, jeg har overvunnet fattigdom og ensomhet. Jeg er nådd frem.

Jeg vet hvad kaotisk liv vil si, derfor elsker jeg orden. Jeg vet hvad forsagelse er, derfor har jeg rett til å eie. Jeg kjenner ydmykelsen, derfor har jeg villet ha makt.

Den vei jeg har gått har vært umenneskelig hård, den har krevet jernflid og jernvilje. Ikke én blandtmillioner har kraft til å gå min vei; jeg vil ikke korte den av for andre. Avstanden mellem massen og mig. det er min storhet, det er mitt evige monument.

Jeg krever respekt for mitt livsverk. I toogsytti år har jeg bygget det op, sten for sten.

MADAME THIERS Engang nevnte min mor at hun hadde opdradd mig utelukkende med henblikk på dig. Hun elsket dig som en sønn, minst; hun vilde sikre dig et godt parti. Mitt liv — har det vært annet enn en sten i bygningen din?

THIERS

Husk to ting: betroelser om dine private følelser har jeg aldri bedt om. Dernest: Jeg har gjort dig til den første dame i Frankrike.

MADAME THIERS For det har jeg rakket dig så varmt som man pleier i vår krets.

THIERS Hvorledes, tør jeg spørre.

MADAME THIERS Jeg har aldri gjort dig latterlig.

Hovtramp utenfor.THIERS

skjærende:

Tilgi mig at jeg også må tenke på Frankrikes skjebne.

EN OFFICER inn, fulgt av ministeren:

Herr president.

Melding fra general Vinoy. Stillingen foruroligende. Paris har reist sig. Soldatene nekter å skyte på massen.

THIERS

Mine planer er blitt slett utført. Hvorfor har ikke generalen latt trommene gå og mobilisert den pålitelige del av Nasjonalgarden. Det er femti tusen mann.

OFFICEREN

Nasjonalgarden blev mobilisert.

THIERS

Hvor mange meldte sig?

OFFICEREN

Seks hundre.

THIERS

Flere gode nyheter?

OFFICEREN

Generalene Lecomte og Thomas er tatt til fange. De vil formodentlig bli skutt.MINISTEREN

Forferdelig.

OFFICEREN

Menneskemassen er som avsindig. Hesten blev skutt under kaptein le Fort. I samme øieblikk styrtet en flokk kvinner sig over det ulykkelige dyr og hugget det i sønder med sine kniver,

THIERS ringer på klokken:

Elise! Gå inn og gjør dig reiseklar. Øieblikkelig.

MADAME THIERS

Betyr det at vi skal flykte fra Paris?

THIERS

Det heter ikke flykte når en general begir sig til et slag. Jeg venter dig her.

Tjeneren åpner døren for madame Thiers, som går ut.

THIERS til tjeneren:

Vognen skal være for døren om fem minutter. Pakk ned bare de aller nødvendigste ting.

Til officeren:

De er ansvarlig for vår eskorte.

Roper cfter tjeneren:

Glem ikke feltsengen!

Timen er kommet. Nu er det: de eller vi. Min plan er lagt. Mitt hovedkvarter blir i Versailles.Derfra skal mine arméer knuse disse niddinger. Jeg har Frankrike bak mig. Alle fedrelandssinnede krefter vil flokke sig omkring mig, i en nasjonal enhet om fedrelandet.

OFFICEREN

De glemmer at soldatene ikke er til å stole på, herr president.

THIERS

Jeg glemmer ingenting!

Jeg ser utveien, hvor De bare ser forvirring og håpløshet.

MINISTEREN

Hvilken utvei sikter De til?

THIERS

Herr von Bismarck. Tyskerne vil hjelpe oss.

Jeg vil forlange hundre tusen franske soldater fra de tyske fangeleirer, og jeg vil få dem. I dette øie-blikk er gamle stridigheter glemt, for her trues ver-dier som går utover landegrensene: eiendommen og loven.

Madame Thiers og tjeneren inn.

THIERS

Slå skoddene for. Steng huset efter oss. Er vognen for døren?

Tjeneren hjelper ham med frakken, lukker derefter skoddene.

S — Nederlaget.MADAME THIERS dempet:

Dette minner om julidagene i 48. Jeg husker du kom bjem en aften fra en folkemengde som hadde antastet dig. Da gråt du av frykt.

THIERS

Ikke for mig selv, men for Frankrike!

Skjærende:

Hvad er det du våger å si til mig?

Ja. Det må være våren du ikke tåler. Det er våren som bar gjort dem der ute vanvittige.

Tjeneren slår nu den siste skodden for. Det blir fullkommen mørkt på scenen,

THIERS

Avsted.

Jeg skal gjøre våren blodig for dem.ANNEN AKTEn skjermbrcttaktig dekorasjon, delt i tre rum, i forkant av scenen. Her foregår viktige avsnitt av kommunens tilværelse; men den mest avgjørende foregår i rummet bak, hvor aktens siste scene (VIII) blir utspilt.

I

Første rum (til venstre).

Et hjørne av et værelse på rådhuset. Det er mørkt. Klokken slår 12. Vatlin kommer inn og render et gassbluss. Bes-lay ligger fulk påklædd på en feltseng. Varlin setter sig til botdet og begynner i arbeide. Begge har kommunens røde bånd over brystet.

BESLAY

Borger Varlin, prøv å få Dem litt søvn. Om knapt en time begynner et møte i Kommunen som sikkert blir både langt og anstrengende —

VARLIN

Jeg kan ikke sove. Jeg har ikke tid.

BESLAY

Er De mer enn tredve år, Varlin? Men hvit i håret er De blitt.

De knekker sammen på denne måten.VARLIN

smilende:

Pass Dem selv, borger Beslay. De har ikke vært av klærne i fjorten dager.

BESLAY

Ja, konen min sa det nettop, hun også. da bun var her med maten. Seksogsytti år, sa hun, og så bære sig sånn. du som skulde være død og alting________

VARLIN

Er det ikke godt at vi ikke ligger i graven, Beslay.

Vet De den dypeste følelsen jeg har i disse dagene? Takknemlighet — mot hver dag, hver time, hvert minutt. Vi har fått en mulighet. Bruk den! Bruk dert!

Blader i papirene:

Det begynner å se litt rimeligere ut, ikke sant? Dec hjalp godt da folk fikk sakene sine ut av pantelåner-sjappene og slapp angsten for gjelden S1"n' °S bedre skal det bli nå når vi gir de stengte fabrikkene over til arbeiderne.

Vi skulde bare hatt mere hjelp. Vi er så få! Jeg var oppe i arbeidsdepartementer idag for å få noen viktige oplysninger; der var ikke én igjen av de gamle funksjonærene, alle var rømt til Versailles. Da tenkte jeg: disse menneskene som ikke vil hjelpe oss — hjelpe oss nu! er ikke våre motstandere, de er forbrytere.BESLAY

Men noen bra folk er det nå blandt dem også!

Guvernøren i Frankrikes bank som jeg har å gjøre med dagstøtt er et prektig menneske. Samvittighetsfull og bestandig elskverdig, enda det ikke akkurat er småsummer jeg krever av ham!

Men igår skremte han mig, selv om det helst var for spøk. Kan jeg nå gi Dem disse pengene, sa han, hvem garanterer mig at ikke hvert eneste medlem av Kommunen ligger skutt innen fjorten daget?

VARLIN

Den angsten kan han spare sig. Revolusjonen er ferdig, arbeidet er begynt. Versailles-troppene bar ikke angrepet ennå; for hver time som går blir det mere innlysende umulig at de vil gjøre det.

BESLAY

Tror De det så helt sikkert, borget Varlin?

VARLIN

Soldatene vil ikke gå mot oss. fordi vi viser vår vilje til rettferdighet. Jord for bonden, verktøi for arbeideren, arbeid for alle — hvem vil gi sitt liv mot det?

BESLAY

Jeg tror som De, borger Varlin, at arbeidet vårt skal være vårt vern. De andre skal få aktelse for oss.Derfor blev jeg glad da forslaget mitt blev vedtatt om at Kommunens medlemmer ikke skal ha mer enn femten francs om dagen, akkurat det som en flink arbeider kan tjene. Og det er nå ministeriet vi bestyrer, de fleste av oss.

Så kan de kalle oss røvere og banditter, så meget de vil. Folk vil forstå at det er ikke vi som plyndrer dem! Og det slår en pel gjennem den stygge løgnen som menneskene så lenge er blitt forgiftet med: at det er griskhet som er drivfjæren til alt godt arbeide. A nei, historien forteller noe annet, °S bar nå lest litt jeg også. Alt fremskritt er skapt i uselviskhet. Og for en glede, for et håp, det ligger i dette: at arbeidsfolk kan klare å styre sig selv. Vi må klare det, Varlin.

Nei, nå er det ikke tid til å ligge her.

Kommer sig ut på gulvet.

VARLIN

Mens jeg husker det.

I regnskapene idag fant jeg noe som De må ha oversett.

BESLAY

Nå?

VARLIN

De bar under dette arbeidspresset kommet til å godkjenne et altfor lavt anbud på uniformsplagg for Kommunens soldater.BESLAY

Jeg husker det meget godt. Jeg anså det for riktig å vise den strengeste økonomi.

VARLIN

De glemmer at syetskene som før fikk seks francs for et plagg, nu bare får fire. De kunde såvidt leve av seks francs. For fire er det umulig.

BESLAY

Borger Varlin. I denne tid må vi alle gjøre ofre. Budgettet vårt må være preget av sindighet og måtehold. Vi trygger stillingen ved det.

VARLIN

Folket i Paris har reist sig mot utbytterne og fordrevet dem. Vi kan ikke gi dem en lønn som ikke engang de fordrevne våget å by.

BESLAY

Hensikten min var den beste.

VARLIN

Det vet jeg! Jeg kjenner intet mer rettskaffent menneske enn Dem.

Ser op fra papirene:

Imorgen håper jeg vi kan sette tre av de nedlagte fabrikker i gang. Er De ikke glad?BESLAY

Jo.

VARLIN reiser sig:

Det betyr syv hundre mann i arbeide, syv hundre hjem får menneskeverdig liv, syv hundre hjem som ved dét forsvarer freden!

Ved vinduet:

For en vidunderlig natt. Ikke et skudd. Ikke en av våre er lemlestet. Ingen kvinne gråter. Det er fred.

A om jeg kunde få alle mennesker til å skjønne hvad fred er. Det er ikke noe dere eier, det er noe dere ma erobre. Barnet som vagger over gulvet i sine første skritt, trærne som grønnes ute i gaten, hustruen din som puster i mørket ved siden av dig, alt må du bestandig tilkjempe dig. Det er alltid truet; hver dag må du gjøre det ukrenkelig ved strid for mere menneskeverd. Har du hatt en død dag, da har du forrådt alt det du elsker. Da er du krigen. Freden, Beslay, må være det mest hvileldse i verden.

BESLAY ivrig:

Det er en ting jeg gjerne vil slå et slag for, borger Varlin. Det er bakersvennene. Tenk Dem, de bar aldri kveldene fri når andre skal nyte godt av utviklende samvær.

Kanontorden.BESLAY

Hvad V3r det?

Det er umulig.

Så skulde det skje allikevel.

Borgerkrigen er begynt.

DELESCLUZE inn:

Avgjørelsen er kommet. Versailles-troppene går til angrep.

Nu er det for oss alle bare å tenke på en eneste ting: å slåss.

VARLIN grunnende til Beslay:

Om bakersvennene begynner klokken fem om morgenen, skulde ikke det klare sig, borger Beslay.

DELESCLUZE Vi har ikke tid til dette nu.

VARLIN

Vi har det.

DELESCLUZE Når hæren stormer byen. hvad så?

VARLIN

Attende mars forbrødret vi oss med soldatene.

DELESCLUZE Men dennegang er det nye soldater fra de tyske fangeleirene. De er blitt fødd vel, og har lært å lystre og hate under Thiers' personlige opsikt.VARLIN

^ I ytterste nød får vi si til soldatene: Gå inn i våre bjem! Her er våre verksteder! Vi har gjort alt sa godt som vi kunde. Kan dere hate oss?

Delescluze, er det ikke mulig, for en gangs skyld, å seire, ikke ved å drepe eller dø. men ved å skape rettferdighet. Utelukkende skape! Det er dér sei-ren ligger, den vanskeligste.

DELESCLUZE

Vår kamp blir blodigere.

VARLIN

Da taper vi.

Vi som vil fremskritt, kan aldri seire med våben. Det er vår tragedie, og det er vårt lysende, fortvilende håp.

Vi vil gå splittet til krigen, mellem menneskeverd og mord. Vi får ikke gjort vårt fredelige arbeide godt nok og vi blir dilettanter ti! å drepe.

La oss aldri glemme: de som vil krigen av hele sitt vesen, de seirer! Jo! Fra barnsben av sikter de bele sin tilværelse — som et bøsseløp — inn på mordet: de gir sin ungdoms beste år for å bli spesialister i tilintetgjørelse.

Hvem kan sta dem imot? Å Delescluze, de vil komme til å seire stort — over en livløs verden, rundt sig og inne i sig.DELESCLUZE

Hvad er det for en forferdelig verden De har sett inn i?

VARLIN

Forferdelig?

Så stort tror jeg om mennesket, at eier det håpløsheten, eier det også håpet.

Vi må bare ha det klart at verden står overfor valget: skal vårt våben være vold eller menneskeverd?

Den som velger begge deler, taper,

DELESCLUZE i et utbrudd:

Taper?

Nei. Ikke det ordet. Jeg har hatt ett metier i firti år. Å være overvunnet. Ht nederlag til hverken kan eller vil jeg overlevel Rolig:

Fortsett De Deres arbeide, Varlin.

Men De utsetter Dem for én fare. Når Versaille-troppene trenger inn i byen og dreper nedfor Deres kjempende kamerater, kan det hende at De blir skånet.

VARLIN

ser ham inn i øincnt:

Den faten får jeg altså undgå. Kanskje jeg ikke er så redd for å dø.delescluze

glad:

Det visste jeg om Dem!

VARLIN Å, men barbari er det!

Motet til å dø — det er noe så annenklasses. Det eneste av verd er å få noe gjort.

DELESCLUZE omfavner ham:

Men vi skal seire! Vi skal seire for livets og fremtidens skyld, og for Deres skyld. De gale menneske!

Han haster tu.

VARLIN

vender sig ivrig til BesJay:

Jeg synes planen Deres er fortrinhg, borger Beslay! Skal vi si at arbeidet begynner klokken fem. så får vi ferskt brød en time senere. Det klarer sig! Deigen kan de sette, før de går hjem om

middagen. Så har de kvelden fri til a drøfte tidens spørsmål.

BESLAY

Jeg vil fremsette forslag om det så snart råd er.

VARLIN

Hnnu i natt!

Jeg skal støtte Dem så sterkt jeg kan. For en befrielse det vil bli for dem!Seuer sig ved bordet:

Skjønner De, Beslay. at noen i verden, ja i bele verden, har tid til å sove,

smiler:

eller har tid til å dø?

Kanontordenen blir sterkere. Mørke.Trappen til høire,

Sårede og jlagne kommunarder kommer opover. De vender hjem fra der første sammenstøtet med Versailles-troppene utenfor Paris.

En klynge menn og kvinner, deriblandt Lucien, Panline og Louis står og venter dem øverst på trappen.

Første kone (fra åpnings-scenen) ser dødsredd og forskende pi hver som kommer.

FØRSTE KONE stanser Martin:

Hvor er mannen min! Dere var jo sammen. Hvor er han f

MARTIN med bandasje om hodet:

Han blev der ute.

Konen står et øieblikk i ordløs fortvilelse, vender sig og går,

LUCIEN

til Martin:

Måtte dere flykte?

MARTIN

Ingen kunde gå frem mot den ilden.Det var ikke kanonene som var det verste, det var mitraljøsene.

Vi forsøkte igjen og igjen, men vi blev meiet ned, sopt tilbake.

LUCIEN

Det går vel an å springe frem og ta mitraljøsene fra dem.

MARTIN

Du vet ikke hvad du snakker om.

LOUIS

Å jo, noen av oss kommer vel frem til mitraljøsen, og da skal de selv få kjenne smaken av den. Skal vi prøve, karer?

MENNESKEMENGDEN Ja! Mot Versailles!

Bevæbnede menn og kvinner marsjerer syngende nedover trappene.

PAULINE er blandt dem som fører an i sangen:

Han elsker friheten, som jeg elsker ham — heller i ære dø enn leve i skam!

Fremover alle selv om vi må falle, for han elsker friheten som jeg elsker haml

6 — Nederlaget.Annet rum (i midten).

Lyset går op. Det er en fortaus-restaurant like ved Ven-dome-phssen. Skyggen av Vendome-søilen med Napoleon-skikkelsen faller på veggen. Studenter drar utenfor forbi under ropet i Leve Courbet!

Courbet og Beslay sittet ved et bord.

COURBET

reiser sig og star i all sin velde, med sitt røde skjerf, i solen:

Takk, mine venner!

Setter sig igjen:

For en lykke det er å leve nu, Beslay, Vet De, der har faktisk vært perioder av mitt liv hvor jeg var omgitt av slik uforstand at jeg sa til mig selv: Gustave, studér ikke mer, utvikl dig ikke mer, eller du blir for ensom!

Nå skal jeg få vei i vellingen. Som medlem av Kommunen, som president for kunstnerne! Vekk med jury og myndighet og autoritet. La unge mennesker få finne sig selv, Gud velsigne dem, ut i solen med dem! Autoritet! Jeg skal si Dem noe jeg, Beslay. Det er når en mann ikke er god lengerfor en kvinne at han legger sig til autoritet. Hvorfor faen skal vi la oss styre av impotente?

Livet er jo bevegelse og vekst, mennesket Bruk naturen til læremester, den vet alltid det riktige. Joda, en bisk vinterdag kan kanskje forsøke sig med autoritet, men så kommer våren med grønt løv og brune bekker og gale jenter og gir den et godt spark bak i autoriteten. 01!

Nå skal vi rive ned litt av den styggedommen som er full av autoritet og hindrer menneskene i å tenke. Vekk med krigsmonumentene. Vekk med Vendome-søilen. for den er den verste.

BESLAY

Jeg vil gi Dem min fulle tilslutning, borger Courbet.

COURBET

Kan De tenke Dem en sånn avskyelig idé. Få støpt en søile av tolv hundre kanoner, tatt fra andre folk, med relieffer av mord og lidelse som skrur sig til tops, og øverst sin egen støtte. Skru hele dritten av, sier jeg, og gi Napoleon ris på bronse-rompen sin, når han ligger nede på bakken. Herregud, Beslay, menneskene er jo gode, de vil elske og arbeide og puste i ren luft, hvorfor skal de læres op til å myrde hverandre? Og det er det som Napoleon står der oppe og gjør med sin forbannede autoritet.De vet vel hvad nevøen, Louis Bonaparte, sa før han blev valgt til keiser og han kunde få begynt på krigene sine? «Han der oppe,» sa han, «er min beste velger.» Og sånn vil det være bestandig, han vil stå og velge krig og ære og svineri, hvis vi ikke stagger ham. Jeg vilde hatt ham ned for lenge siden, jeg. De leste vel mitt brev under beleiringen til den tyske armé?

BESLAY

Ja, det kan De tro jeg gjorde!

COURBET

Kom med kanonene Deres, skrev jeg, så smelter vi dem sammen med våre, og så Jager vi en ny søile på Vendome-plassen, en søile for Tyskland og Frankrike, for folkene, for freden. Kan De tenke Dem noe enklere og riktigere? Men denne Bismarck var uforskammet nok til ikke å svare. Han er nøiaktig av samme slaget som den banditten der oppe.

Men ellers er tyskerne aldeles glimrende mennesker, Beslay, fremskrittsmennesker, de setter min kunst meget høit, der henger billeder av mig 1 Berlin, Miinchen og Diisseldorf. Gudbevare Dem veT Jeg gjorde fantastisk lykke da jeg var i Tyskland, på alle måter, fullkommen fantastisk. En dag kommer en ung baronesse op på atelieret mitt, blek, stakkåndet, men meget sky. «Jeg måtte seDem!» utbrøt hun, «jeg kunde ikke vente lenger. De

ser ut som en assyrisk fyrste.»

Det var om henne jeg sa min berømte replikk: «Jeg skal ha henne om jeg så skal bruke spett.» Hvorfor skal vi være uvenner med tyskerne?

BESLAY

Nei. det er fred vi vil! Når vi river søilen, borger Courbet, blir det er slag mot militarismen, som vil høres over hele verden. Det er sannheten om Versailles-generalene vi forteller når søilen faller. For dét vi vil, er bare godvilje og rettferdighet.

COURBET

Og så smelter vi hele stasen om til kobbermyn-ter, millioner, cg for dem skal onger få kjøpe brød som er varmt og lukter godt. Ja, vi skal få utrettet store ting!

Drikker:

Det er bare én ting som er trist: jeg får ikke matt noe. Nu er det vår hjemme i Ornans. Jeg bar et esel der oppe som drar malersakene mine på en liten kjerre. Jerome heter det, opkalt efter en professor ved kunstakademiet. Jeg skulde ha vært i skogen idag, rådyrene står på sprang inne i det grønne mørket.

Når jeg lengter efter dem her i Paris, pleier jeg å blåse på horn, da ser jeg dem aldeles tydelig mel-ler trærne, vil De høre, Beslay? Idag tok jeg hor-net med op i ministeriet, på kontoret mitt. jeg kunde ikke annet.

Blåser på horn;

Ser De ikke rådyrene for Dem?

BESLAY

Jo.

COURBET

Det er noe så patetisk ved rådyr, som jeg føler sterkere fra år til år. De er så spede.

Støtter hodet i hendene, sier med smertelig lengsel:

Så tynne.

For en fred der er i en sånn skog. Beslay. Jeg elsker den.

En granat slår ned. ikke langt borte.

Oberst Rossel og Delescluze inn.

DELESCLUZE

Borger Rossel kommer nettop tilbake fra fronten. Det er rystende ting han forteller. Borger Beslay, her må De hjelpe. De må bruke all Deres innflytelse som Kommunens president. Vi trenger alles støtte. Deres også, Courbet.

ROSSEL

Det går ikke lenger.

Jeg må få utvidet myndighet, hvis jeg skal redde Paris. Våre tropper eier ikke disiplin. Hvis soldatene ikke liker sine befalingsmenn, avsetter de dem. helt enkelt. Det er deres rettighet efter Kommunens bestemmelse; denne rettighet må tas fra dem.Jeg må ha officerer som kan måle sig med fiendens. Og jeg har ingen, Ingen.

COURBET

Hvorfor er det slik at ingen officerer vil slåss for oss; for rettferdigheten?

ROSSEL

En hær er bygget på autoritet; og autoriteten tåler nødig å foruroliges av nye, uferdige tanker. Å tenke er å tvile. Det er ikke heldig — hverken for dem som skal kommandere eller dem som skal lystre.

Derfor har vi ingen bær, og ingen officerer.

COURBET

Autoritet — skal vi aldri bli ferdig med det ordet?

Men nå forstår jeg plutselig hvorfor mange mennesker har lyst til å bli officerer. Det er de talent-løses store cbance til å være gud. De golde kan snyte sig til en følelse av å herske; derfor hater de oss som vil at bare de som skaper, som øker — skal bli hørt.

Lykkelig er De, borger Rossel, fordi De står i spissen for menn som kan ha sine feil, men som dog er frie, tenkende mennesker.

ROSSEL

Jeg har en opgave, borger Courbet; å slå Ver-sailies-troppene tilbake. Og den nekter dere mig åløse. Til helvete med frie, tenkende mennesker, bare de kan brukes til å slåss.

BESLAY

Dette er ubesindige ord, borger Rossel.

Rigault inn.

DELESCLUZE

Men vi må forstå ham!

ROSSEL

Jeg skal si dere sannheten like op i ansiktet: hvis ikke soldatene våre lystrer autoriteten, like blindt som Versailles-troppene, er Kommunen fortapt, Nu kan dere velge.

Går.

COURBET

Hvad mener han?

RIGAULT

En annen revolusjon frembragte engang sin Bonaparte, Det var det han mente.

COURBET

Det skal aldri skje!

BESLAY

Vil han forråde det vi kjemper for?

RIGAULT

Så lenge jeg er i live: Nei.

Mørke.Trappen til venstre.

Skumring. En nasjonalgardist står på vakt på vollen. Pierre sitter og røker.

NASJONALGARDISTEN

Feltropet!

OBERST ROSSEL nedenfra:

Mitt liv for Kommunen!

NASJONALGARDISTEN

Passér!

Rossel kommer op trappen.

ROSSEL

Borget Lasalle, De var blandt dem som forlot Deres post i går aftes, uten tillatelse.

PIERRE reiser sig trevent:

Ja.

ROSSEL

Hvor var De?PIERRE

I byen.

ROSSEL

Jeg gir Dem idag en siste advarsel. De må begripe at vi kan ikke slåss uten disiplin.

PIERRE

Disiplin! Å, jaså. Så det er det vi skal slåss for. Det het ikke det her om dagen. Da het det: friheten.

ROSSEL

Menneske, vi holder på å tilkjempe oss friheten.

PIERRE

Jeg trodde vi hadde fått den, jeg. Å var det ellers dere gikk rundt og skrek hurra for? Alt er bare store ord og fett flesk. Dere vil jeg skal ligge her ute og slåss og kanskje krepere: men jeg skal ikke få eie friheten en eneste dag, prøve om jeg kan bruke den, se om den er noe tess.

Tilkjempe! Tilkjempe hvad f Jeg er ferdig her.

Vil gi.

ROSSEL river revolveren op:

Stans.

PIERRE

Da fikk De nok skyte mange av oss. Det er ikke Versailles, dette her.ROSSEL stikker revolveren ned igjen i

Dere er gale. Men dere er i overmakt, og jeg skal ta konsekvensen av det.

PIERRE

Visst faen går jeg.

Jeg vil se litt på denne friheten først.

Jeg vil vite hvad jeg skal slås for.

Han går ned trappen.Tredje rum (til høire).

Chambre separée i en restaurant pi Cbamps Elysée. Rigault sitter og spiser. En katolsk prest står foran bordet. I bakgrunnen, i halvmørket, sitter to av Rigaults politiagenter, Brunel og Pellerin. Tjeneren åpner en ny flaske champagne og skjenker for Rigault.

RIGAULT

tørker sig med servietten og blader gjennem noen papirer:

Deres stilling?

PRESTEN

Guds tjener.

RIGAULT

Deres arbeidsgivers bopel?

PRESTEN

Overalt.

RIGAULT

Overalt?

Ja. Den merkelige løsgjengeren som De angivelig er ansatt hos, har virkelig store, gode hus overalt — i den ynkeligste landsby og det elendigste fattigkvarter.Hos ham kan man bestandig gjøre regning på å finne rikdommer skjult — og i enkelte tilfeller også våben.

I fengsel med presten!

Pellerin føret presten ut på gangen, hvor vi skimter bevæbnede nasjonalgardister. Han kommer straks efter inn igjen.

RIGAULT skreller en ptere, sier til Brunel:

Det kommer klager over at du mishandler fangene. Beslay, Varlin og balve kommunen er fra sig av raseri. Ja takk! Jeg vet hvad du vil si: at du blev pisket selv da du var i straffekolonien. Men spørsmålet er: har jeg gitt dig ordre til det?

BRUNEL

Nei.

RIGAULT

truende r

Og allikevel!

Drikker:

Det er aldeles merkelig hvor sikkert instinkt du har. Litt mishandling nu, ryktene om det, var aldeles ikke av veien. Men nå er det stopp, og dette er alvor! Skjønner du.

BRUNEL

Ja.RIGAULT

Disse idiotene som jeg sitter med i Kommunen, begriper ingenting av hvad det dreier sig om. De tror at jeg utelukkende skal straffe de forbrytelsene som borgerskapet gjø r. Men det er de forbrytelsene som folk ennu bare tenker på, vi har å utrydde.

PELLERIN

Sanne ord.

RIGAULT

Var det sanne ord du sa?

Vinker ham hen til sig:

Du tror kanskje at dine små tricks hører hjemme i min plan? I formiddag under husundersøkelsen stjal du tre tusen francs. Hold kjeft. Jeg hadde mine angivere efter dig. ingen skal føle sig

trygg'

Jeg bar svoret å holde Paris fri for kriminelle forbrytelser.

Arrester bam!

PELLERIN

Men borger Rigault —

RIGAULT

Hvis du ikke er musestille, smeller det.

Brunel fører Pellecin ri] døren, hvor to na-sjonalgardister tar imot bam.RIGAULT cil Brunel:

Se å skaff mig et kvinnfolk. La henne vente på mig til jeg kommer. Men det skal ikke være noen av dem der ute i restauranten. Ikke noen som kjenner mig. Sørg for at hun er frisk. Den ncger-jenten du kom drassende med forleden, måtte jeg øieblikkelig sende på hospitalet for syfilis. Skjer det en gang til, skal jeg få dig skutt for attentat mot den offentlige sikkerhet.

EN UNG PIKE preget av godt, borgerlig hjem, trenger sig inn i rummet: Borger Rigault, jeg må få tale med Dem.

BRUNEL med et flir:

Kanskje jeg ikke behøver —

Jo!

RIGAULT Brunel gir.

DEN UNGE PIKEN Min far blev arrestert for en uke siden. Vi har ikke hørt noe fra ham. Mor gråter hele dagen. Nu kommer jeg til Dem.

RIGAULT

Forsvinn. Deres far er en stor skurk.DEN UNGE PIKEN Nei, det er han ikke! Og De kjenner ikke hans navn engang.

RIGAULT Behøver ikke å vite det heller.

DEN UNGE PIKEN De kan ikke la oss lide sånn.

RIGAULT Jo, det er min minste kunst.

DEN UNGE PIKEN De skal få alt jeg har,

RIGAULT Er det Dem selv kanskje?

Gjettet jeg det ikke!

Synes De det er mye da?

DEN UNGE PIKEN

Ja.

RIGAULT

Jeg bar ikke trang til å gå til sengs med en martyr,

DEN UNGE PIKEN Jeg skal ikke være martyr.

RIGAULT

Få se på Dem. Jeg tror gjerne De snakker sant. Men synes De ikke det er litt for mye velgjerningermot en enkelt familie om jeg både slipper løs en stor skurk og skaffer datteren hans en morsom natt.

Roper.

Kjør dette vesle lokket på porten,

Nasjonalgardistene fører henne ut. Tjeneren skjenker konjakk og gir fyr til Rigatiks cigar.

RENÉ

inn.

RIGAULT

Sett dig. Jeg hører du er flyttet inn hos ditt gamle svermeri Sylvie Gerard. Sånn kan det gå for den fattige student, bare det blir revolusjon! Det er så vakkert at jeg kunde gråte!

Det mest opløftende i denne affæren din, er at mitt arbeide ikke har vært forgjeves. De merker det, de også — selv i dét miljøet som bare tenker på å more sig.

RENÉ

Hvad merker de?

RIGAULT

Angsten.

RENÉ

Kunde det ikke være for min egen skyld?

RIGAULT

Hvad er det bun vil opnå? Er det skriftefaren sin hun vil ha fri? Meget morsomt! Kom med

7 — Nederlaget.rapporten din. Jeg er virkelig spent. Av dig forlanger jeg kvalitetsarbeide.

RENÉ

Maurice Verrier spionerer for Versailles.

RIGAULT

Kilde.

RENÉ

Portneren i huset bans.

Det skadedyret må vi tilintetgjøre. Rigault. Han er rik. han utbytter andre. Det er heslig, pleier vi å si, men det er ikke sant! Det er skjønt, det er det sjofle. Han sitter på den engelske fullblodshesten sin, elegant og spenstig, fordi andre for hans skyld går bøide og forpinte.

RIGAULT

Neste.

RENÉ

Henri Bergeron støtter Thiers med penger.

RIGAULT

Kilde.

RENÉ

Tjeneren hans bar angitt ham.

RIGAULT smatter på det:

Sympatisk, frisinnet, mæcen —. Nuvel, der hvor hans skatter er, er også hans hjerte.RENÉ

Sa du mæcen? En ussel tyv er han. Han bar stjålet av det som skulde være alles eie. og nu utdeler han det med fin verdighet. For en smigrende bakgrunn han har skaffet sig av snyltende, ydmy-kede genier. Er han ikke uimotståelig — ironisk, ensom, misbrukt — genienes overmann! I det nye samfundet, Rigault, skal vi ære tusen ganger mer den elendigste og mest forsumpete kunstner som idag snyter ham for hundre francs.

RIGAULT

Jeg skal fullføre listen din.

Guy Martinac.

Roger Mauritort.

Marcel Barrés —

RENÉ

Nei! Ikke Marcel Barrés.

RIGAULT

Joda. Også Marcel Barrés.

Allesammen har de vært Sylvie Gerards elskere.

Piner hun dig sånn?

Det er straffen fordi du har så vulgær smak.

RENÉ

Det er Paris' vakreste kvinne du snakker om.

RIGAULT

Nettop.

En virkelig kjenner samler på uopdagede male-rier og uopdagede kvinner. Forfengeligheten bærer sin straff i sig; det anerkjente forutsetter aner-kjennere.

RENÉ

De har kjøpt henne for sine forbannede penger. Utrydd dem! Der skal ikke sitte noen med lidderlige minner og eie. De skal ikke se på henne og smile og huske. La mig få drepe dem! Jeg skal knase ansiktene deres til en blodgrøt, jeg skal ordne på smilet deres —

RIGAULT

ringer:

Og med det følelseslivet våger du å komme hit med 4 — fire — navn? Du bar en hel bys sladder og smil til å hvesse hatet ditt på, og du klarer ikke å lyve sammen mer enn dette?

En nasjonalgardist inn.

RIGAULT

Arrester —

René bøier hodet:

— disse fire borgere.

Han gir bam listen, nasjonalgardisten ut.

RIGAULT

Til dig har jeg ikke tillit, men mademoiselle Gerards forretningssans stoler jeg på. Har hun sin frie vilje, tror jeg hun fortrinsvis ligger med klassefienden.

RENÉ

Hvorfor skal du også pine mig?RIGAULT

Fordi jeg forakter dig. Dette arbeidet skulde være lidenskapsløst som matematikk, og du kommer med ditt stakkars personlige griseri. Jeg er ferdig med dig. Gå.

VARLIN

står i døren. René går ut, forbi bam:

Det er ikke med glede jeg finner Dem her.

RIGAULT

Si ikke det. Vær glad med glade.

VARLIN

De er en uhederlig mann, borger Rigault. Vi har bestemt at Kommunens medlemmer skal ha femten francs om dagen. De bruker tusen. De stjeler fra småfolk! De bringer oss i vanry ved Deres samvittigbetsløse liv.

RIGAULT

Vanry hos hvem? Si det like ut: hos borgerskapet. Jeg handler som jeg finner det riktig. Mitt mål er ikke først og fremst å være sparsommelig, men effektiv. Så overlater jeg til Dem og Deres å renne rundt i komitémøter og ingenting få gjort.

VARLIN

Kan De ikke fylle Deres stilling uten å bedra?

RIGAULT

Storartede Varlin, uangripelige, bunnhederlige Varlin! Hvis De brukte en sous mer enn femtenfrancs om dagen, skulde jeg få Dem arrestert. De skal arbeide for bakersvennenes kår, De skal sove

trett inn om kvelden med god samvitighet; alt i

Deres tilværelse roper med én røst: femten francs. Mitt arbeide er noe anderledes. Mine nerver skal

være nakne, min mistenksomhet hvileløs, jeg skal

vite og foregripe alt som hender i Paris. For å kunne løse denne opgaven trenger jeg ikke sindig arbeidsglede som De. Jeg trenger brennevin og luddere, og det akter jeg å fortsette med.

VARLIN

Jeg skammer mig over Dem. Et av Kommunens mål er å avskaffe prostitusjonen. Det er oprørende at en av våre egne medlemmer kynisk utnytter disse ulykkelige.

RIGAULT

Avskaff alt De bare orker, bare der er nok igjen til mig. Hvad slags kvinnfolk vil De anbefale mig? Der er nok av dem som vil opnå noe hos mig: de er utelukket. Og jeg akter ikke å misbruke en rørende bøddelbustru som gjerne

vil «dele» mine bekymringer! Mitt arbeide er å være ensom. Altså: luddere.

VARLIN

Når jeg hører Dem snakke sånn, horger Rigault, må jeg spørre Dem med forferdelse: har vi ikke gjort denne revolusjonen for å skape menneskeverd?RIGAULT

Nei og atter nei!

Vår første plikt er å tilintetgjøre.

Deres småborgerlige prektighet forlenger i virkeligheten det gamle. Om jeg bare er en mikrobe som skaper forråtnelse, er jeg en nyttigere mann.

VARLIN

Er forråtnelse målet.

RIGAULT

Når alt er ødelagt, skal fornuften bygge en ny verden op fra bunnen, Dét får jeg ikke være med på. Bør ikke.

Drikken:

Hvad er det De vil?

VARLIN

Jeg stevner Dem øieblikkelig inn for Kommunen, borger Rigault. Dag og natt får jeg klager over Deres vilkårlige og urettferdige arrestasjoner. De skal ha skutt folk uten lov og dom. De skal få merke at Kommunen er imot terror og blods-utgydelse.

RIGAULT

Si mig, borget Varlin, kunde De tenke Dem å dø for Kommunen?

VARLIN

Ja.RIGAULT

Og allikevel våger De å fortelle mig at De er imot blodsutgydelse? De vil utgyde Deres eget blod, men ikke andres.

Det torde muligens slå Dem at det er en meget gammel og meget reaksjonær forestilling De sitter fast i, nemlig den kristne? De kan være så frimodig De bare vil og stemme for nedrivning av kirker og avskaffelse av presteskap, men De har den umettelige appetitten på nederlaget, på selvdødert.

Skulde det ikke være på tide at vi kom videre? Det er vel uimotsigelig at under en revolusjon er visse mennesker uten mulighet for å forstå. De er så lidenskapelig knyttet til eiendommen og tradisjonen, at de ved første anledning vil reise sig til motstand på liv og død. Det mest hensiktsmessige er å likvidere dem,

VARLIN

Nei! Dette er umenneskelig tale.

RIGAULT

Borger Varlin. Jeg er vokset op i et særlig hyklerisk miljø, og denne angst De nu gir uttrykk for, kjenner jeg inntil vemmelse.

Det borgerlige samfund godtar krigen, den blinde forvirrede tilintetgjørelse av ukjente skjebner. Men terroren — den logiske ødeleggelse av bestemte fiender — omfattes med avsky. Hvorfor? Fordi mennesket ikke tør kjenne sitt eget vesen: når detmyrder, vil det myrde i mørke. Men jeg vil myrde i det fulle dagslyset av min forstand.

VARLIN

Ingen kan hate krig i enhver form mer enn jeg. Fordi all vold skaper vold.

RIGAULT

Det vilde være riktig om De hadde sagt: svak vold skaper vold. Men sterk, tilintetgjørende vold skaper fred.

Reiser sig:

De aner ingenting om hvor farlig stillingen er. Tror De våre soldater klarer å holde fronten? Nei. Og bak sig har de en by. hvor forræderiet ikke er en enkelt episode, men en næringsvei. En bataljon av våre folk tilbys Versailles for fem tusen francs, en byport for ti tusen. Hatet og hevnen venter bare på sammenbruddet for å slå til.

Jeg må ikke bli stanset for hvert skritt jeg gjør. Jeg skal klare dette hvis jeg får være i fred. For jeg har ikke bare viljen til å ta ansvaret for min egen død — som De — men også for andres.

Stanser plutselig op fotan Varlin:

Vokt Dem! Det har hendt før at revolusjonen drepte sine egne.

VARLIN

Jeg skal bekjempe Dem til mit siste åndedrag, for Deres linje er dødens.Det er for Deres skyld at selv våre venner mister all sympati for revolusjonen.

RIGAULT

Si det engang til. Det er storartet. Sympati fot revolusjonen!

Den gjengse opfatning av livets største øieblikk er timen når kvinnen føder et barn. Det hender at hun remjer av smerte, vrasler som et dyr og hugger tennene i den hånden som vil vise bennc sin sympati.

Alt nytt liv fødes i blod.

Mørke.Trappen til venstre.

Erkebiskopen av Paris og flere geistlige, omringet av nasjo-nalgardister; noen av soldatene med brennende fakler.

NASJONALGARDE-KAPTEINEN Borger erkebiskop. De er arrestert i Kommunens navn for å ha konspirert med Versailles-regie-ringen.

ERKEBISKOPEN Mitt barn, De skal høre på mig,

NASJONAL GARDE-KAPTEINEN Hold kjeft. Her er ikke barn, her er borgere.

ERKEBISKOPEN griper om sitt krusifiks:

Den korsfestede vil tilgi Dem.

NASJONALGARDE-KAPTEINEN Jeg husker den gangen min far blev dømt til døden av krigsretten i 48. Da hang der et kjempe-krusifiks over hodet på den officeren som leste dommen op. Den korsfestede skulde velsigne mordet, og han gjorde det.Slik har det vært hver gang friheten og håpet skulde slåes ned. Og idag marsjerer den korsfestede strunk og stram i spissen for Versailles-troppene. De naglene han fikk gjennem hendene, skal brukes til å gjennembore hjertet pi oss og våre barn.

Ånei. Vi kjenner dere.

Avsted!

Erkebiskopen føres nedover trappen, mellcm soldatene.Trappen til høire.

Oberst Rossel. fanget mellem nasjonalgardister.

ROSSEL

til nasjonalgarde-kapteinen, som står med et papir i hånden: De kan spare Dem for Deres oplesning. Hils borger Rigault og si at jeg ønsker mig intet bedre enn en celle i fengslet.

NASJONALGARDE-KAPTEINEN De innrømmer altså at De ved forræderi har overgitt fortene til Versailles-officerene. Til Deres tidligere kolleger, borger Rossel.

ROSSEL

Sludder.

Ingen kan slåss uten soldater. Ingen kan føre krig når alle snakker og ingen adlyder. Når jeg lengter efter cellen, er det fordi der er en svak mulighet for at murene vil holde kjeft.

DELESCLUZE kommer op trappen.ROSSEL

Lykkønsk mig, Delescluze. Jeg skal i fengsel. Jeg skal få fred.

DELESCLUZE Hvem skal overta kommandoen?

ROSSEL

De.

Kommunen har bestemt det. Jeg hadde unt Dem en bedre skjebne.

DELESCLUZE

Jeg kan ikke.

ROSSEL

De vil bli tvunget til det. De er den eneste som alle stoler på.

DELESCLUZE Jeg kan ikke ta dette forferdelige ansvaret. Jeg forstår mig jo ikke på krigsførsel.

ROSSEL Dét cr Deres lykke.

Hvis De forstod Dem på det, vilde De bli skutt av Deres egne,

Rossel føres ned trappen.

DELESCLUZE roper efter ham:

Rossel! De må hjelpe mig, Rossel!

T rommebvhvel.Under siste scenen på trappen glir hele skjermbrettdekora-sjonen til side. Inne i møket hører vi Rigaults stemme, søkende, hissende, avbrutt av trommebvirvler.

RIGAULT

Arrester ham! Foreta husundersøkelse! De er en forræder. Han også. Han også. Alle er forrædere. Jeg skal få Dem skutt . . .

Det blir dødstille. Lyset blir slått på. Et veldig hvitlakerr rnm, med søiler. I gnllskrift lyser over søilenc: «Banque de France», Der er guvernørens kontor. En rød løper fører fra skrivebordet rett fremover det skinnende, hvite gulvet. 1 dette umåtelige, stille, fornemme rum-met sitter ro menn i samtale. Det er viceguver-nøren for banken, marki de Ploeuc, og den hemmelige utsending fra Versailles-regjeringen, herr Debrun.

GUVERNØREN Herr Thiers skal selvsagt få det som ban ønsker. Vi må gå frem med den største forsiktighet, men jeg tror jeg kan love at de hundre millioner francs skal være i Versailles i løpet av natten.DEBRUN

Herr Thiers bad mig si til Dem: aldri har noen sum fra Frankrikes bank ydet fedrelandet større tjenester enn denne som organiserer en hær for å knuse socialismen.

GUVERNØREN

Hils herr Thiers og si at hans armé bør ikke vente for lenge.

DEBRUN

Om åtte dager er oprøret knust. Våre officerer og soldater har bare én vilje: seiren.

GUVERNØREN

De tror muligens at vår skjebne avgjøres om åtte dager av vår tapre og seirsikre armé.

DEBRUN

Hvad mener De?

GUVERNØREN

I hvelvene ber ligger verdier for to og en halv milliard francs. I det øieblikk Kommunen legger hendene på disse penger, er det ute med oss. Da bar de midler til alt: til våben, til storslåtte sociale eksperimenter, og viktigst av alt: ril bestikkelser.

Vår skjebne blir avgjort innenfor disse fire veggene; her er fronten, og det er jeg alene som holder den.

DEBRUN

Marki, jeg beundrer Dem for at De er blitt på denne utsatte post i en tid da så mange er flyktet.GUVERNØREN

For mig har det ikke vært noe valg. Og for hver dag blir jeg dypere og inderligere knyttet til dette sted.

Tenk Dem at én eneste mann plutselig får på sine skuldrer ansvaret for alt som består, for sam-fundets ordnede liv, for sitt lands civilisasjon. Det ansvaret er mitt. Det er forferdende, men det er også en lykke. Det er også en utvelgelse som blir få til del.

DEBRUN

Men uavbrutt er der fare —

GUVERNØREN

Ja.

Imidlertid er der et lyspunkt: Da Kommunen skulde utpeke sin delegerte til Frankrikes bank. valgte de den bederligste mann de hadde, gamle Beslay. Det har reddet oss, i hvert fall hittil.

For hvad skaffer en mann ry for hederlighet innenfor dette fattige miljøet som Kommunen er sprunget op av: respekt for små summer. Å, gamle Beslay er en bunnhederlig mann. Han har ført pinlig regnskap hele sitt liv for hver sous han har tjent, han er full av engstelig høitid når han forlanger en million francs. Men han får dem ikke! Jeg skaper katastrofestemning omkring hvert av hans ktav, ikke fordi en million er av betydning

S — Nederlagrr.for Frankrikes bank, men fordi jeg vil sperre ham inne i tanken på små beløp.

Jeg forsikrer Dem, herr Debrun, hver aften ber jeg den gode Gud om at han lar mig beholde gamle Beslay. Det er en prektig mann som vil skape en rettferdigere verden, men ban aner ikke hvad en milliard er. Han kaller sig socialist, men han har ikke den fantasi som kreves for å omstyrte et samfund. Vi har preget ham fta barndommen av med våre idealer for småfolk: sparsommelighet og rett-skaffenbet. Vi har gitt ham angsten for lovløsheten. Undertiden, i optimistiske stunder, tenker jeg at det bestående samfund har én uovervinnelig forbundsfelle: socialistenes egen angst for social-ismen. Men igjen renker jeg: en ny mann eller bare en desperat beslutning, og det er ute med oss.

DEBRUN

Er der noen frykt for at Beslay vil bh trukket tilbake?

GUVERNØREN

Jeg vet at Rigault er lysten på stillingen. Men jeg tror ikke de slipper ham til. De anser bam ikke for hederlig nok, ban røker cigarer til flere francs stykket. Foreløbig er han heldigvis optatt av sin nokså harmløse virksomhet, å drive terror og arrestere gisler.

DEBRUN

Harmløs er ikke ordet. To av mine slektnin-ger sitter i fengsel og venter kanskje på døden. Vår ærverdige erkebiskop står foran samme skjebne.

GUVERNØREN

Jeg mente ikke å krenke Deres følelser. Og la mig for ordens skyld tilføie at min egen bror og flere av mine nærmeste er blitt fengslet. Jeg tenkte under en større synsvinkel, og jeg vet at også herr Thiers ser det på samme måte.

DEBRUN

Herr Thiers er tvert imot overordentlig oprørt over Rigaults redselsherredømme,

GUVERNØREN

Selvsagt. Men rører han en finger for å redde gislene? Han kan få dem fri i denne stund, hvis han vil gi Kommunen noen fangne oprørere i bytte.

Jeg forstår herr Thiers. Jeg er enig med ham. Vi kan føle smerte og harme når vi tenker på de ulykkelige i fengslet, og en dag skal vi hevne dem, men vi må ikke la tanken på dem bestemme våre handlinger. Hvis vi opfyller noen av Kommunens krav, vil de reise nye og farligere fordringer. Da kan de komme til å forgripe sig på de eneste virkelige gislene, og det er gullbarrene i Frankrikes bank.

Dem skal jeg verge med mitt liv. Men si til herr Thiers at han må skynde sig med hjelpen. Hver time kan katastrofen være der, utviklingenkan ta en ny retning, terroristene kan være over oss. Og i det sekundet er herr Thiers' arméer knust. Farvel, herr Debrun,

DEBRUN Gud være med Dem.

Han går.

Bankens vakthavende officer, en eldre, hengiven mann. preget av det gamle regime, kommer inn.

OFFICEREN

Herr Beslay.

Beslay inn, officeren trekker sig tilbake.

GUVERNØREN Hvilke ulykkesbud kommer De med idag.

BESLAY

Jeg har en ordre til Dem fra borger Rigault. GUVERNØREN

Ta plass.

BESLAY

Han forlanger at bankens almindelige vakt op-Iøses, og at bygningen besettes med en bataljon av våre folk.

GUVERNØREN Tillat mig med engang å si: det kommer ikke til å skje.

BESLAY

Det er en ordre.GUVERNØREN Jeg har en annen ordre.

BESLAY

Fra hvem?

GUVERNØREN

Fra regjeringen.

BESLAY

Jaså. Dette hadde jeg ikke trodd om Dem. Jeg har stolt på Deres lojalitet, jeg har gått god for Dem, igjen og igjen. Nu tilstår De at De tar Deres ordre fra Versailles.

GUVERNØREN Det er en annen regjering jeg sikter til.

Overrekker Beslay er dokument:

Les. Det er reglementet for bankens bevoktning.

BESLAY Det er undertegnet . . .

Danton —

Og det er datert 4. mars 1792.

Danton! på dette papiret har Danton skrevet.

GUVERNØREN Ja, denne ordren blev gitt under den store revolusjon — den epoken alt bygger på, som er av verd i Frankrike idag.

Jeg tilstår at jeg skammer mig ikke ved å adlyde borger Danton mer enn borger Rigault.BESLAY

Personlig har jeg den største respekt for Deres følelser, og jeg vil forelegge reglementet for Kommunen ikveld,

GUVERNØREN

Jeg takker Dem, og jeg stoler på Dem.

BESLAY

Kommunen rekvirerer idag en million francs.

GUVERNØREN

Denne sum kan jeg ikke gi Dem, hvor dypt jeg beklager det.

BESLAY

Vi må ha den.

GUVERNØREN

Jeg kan ikke forsvare det.

BESLAY

Overfor hvem er det De ikke kan forsvare det? Borger de Ploeuc, De skylder mig et svar pl dette.

GUVERNØREN

Dc skal få det.

I en fortrolig stund nevnte De for mig at De tilhørte noe som kaltes for Internasjonalen. Det gjør jeg også.

Frankrikes bank er organisk sammenvevet med hele verdens økonomiske liv. Gjør dere et overgrep her vil det merkes i samfundsiivet jorden over.Fabrikker vil stanse ikke bare i vårt eget land, men i London, Wien og New York. Mennesker som De kaller kamerater vil stå arbeidsløse og brødløse og forbanne dere.

De har ansvar for Kommunen; jeg har ansvar overfor verden. Vi er begge menn av idéer; jeg vil be Dem respektere min.

De kan ikke få mer enn fem hundre tusen francs.

BESLAY

Kommunen trenger en million.

GUVERNØREN

Tenk Dem om.

Har jeg personlig interesse av å være imøtekommende mot Dem? På det må De ubetinget svare: Ja. De skal tale min sak for Kommunen ikveld. Men jeg kan ikke gi Dem de pengene som De ber om.

Allikevel: skjønt det er mot min helligste overbevisning, skal jeg la Dem få seks hundre tusen. For å vise min gode vilje.

BESLAY

Gi mig pengene.

Jeg skjønner at De ikke har det lett, borger de Ploeuc. De sa et ord: den gode vilje. Ja, det er den jeg tror på. Det er den gode vilje som skal redde verden.GUVERNØREN Nettop. Samarbeidet!

Her er anvisningen.

lener sig tilbake i stolen:

Det er ikke for å krenke Dem, men jeg skal være glad når denne tiden er over. Da vil jeg gå langs en stille elv i Torraine og fiske ørret. En tidlig sommermorgen.

BESLAY Rart at De sier det.

Ørretfiske er jeg også glad i.

GUVERNØREN

interessert:

Si mig: hvor pleier De å fiske.

BESLAY

Jeg vet om flere små elver 1 nærheten av Paris. Der fisker jeg om søndagen.

GUVERNØREN Om søndagen! De skulde skamme Dem.

BESLAY

lett krenket:

Borger de Ploeuc. De glemmer jeg er fritenker.

GUVERNØREN Engang, under lykkeligere omstendigheter, skulde jeg ønske at De vilde komme og fiske hos mig. Ofte må vi nødvendigvis være uenige, men jeg harlært å høiaktc Deres ubestikkelige rettskaffenbet. Jeg kan love Dem pene fisk, aet slumper at jeg tar dem på optil åtte merker.

BESLAY

Det kan nok bli lenge til. Men én ting vil jeg gjerne si Dem: de stundene her oppe hos Dem, er ikke de verste jeg har.

Her føler jeg noe som det er godt å huske nettop i disse dagene: at vi er alle mennesker.

Rop utenfra: I gevær! Skudd og hornsigna-ler.

GUVERNØREN ved vinduet:

Det er nasjonalgarden; den vil besette banken. De må forhindre dette. Husk Deres løfte,

BESLAY

trett;

Jeg har vært imot det fra første stund.

GUVERNØREN

Er De maktesløs?

BESLAY

Hvis jeg er det, hvad vil De gjøte?

GUVERNØREN

Slåss til siste mann. Vi er fire hundre som jeg stoler på som på mig selv. Vi vil slåss — først ved porten, så på gårdsplassen, så i trappene, til slutt 1 hvelvene.OFFICEREN

inn:

Vi har sperret portene. En kaptein fra Nasjonalgarden forlanger å få tale med borger Beslay.

GUVERNØREN Før ham her op under eskorte.

Officeren ut.

GUVERNØREN til Beslay:

Jeg frykter ikke døden, men De vil få mange menneskers blod over Deres hode. Og en ting skal De huske: når den siste av oss er falt. da har dere tapt.

NASJONALGARDE -KAPTEINEN inn:

Jeg kommer med ordre fra borger Rigault.

Banken skal besettes.

GUVERNØREN

Banken vil bli forsvart til siste mann.

NASJON ALGARDE-KAPTEINEN

Tror De, borger marki, at Deres liv er så dyrebart, at før vi utsetter det for fare, går vi heller pent hjem? Borger Rigault har gjort kål på høiere herrer enn Dem.

BESLAY

Jeg mener vi skal vente til jeg får fremlagt nye og viktige oplysninger for Kommunen.NASJONALGARDE-KAPTEINEN

Vi venter ikke.

GUVERNØREN cil kapteinen;

De var inne på en uriktig tankegang nettop: at mitt liv ikke gjør fra eller til, Tror De jeg appellerer ril Deres sentimentalitet, at jeg sier til Dem: drep mig ikke, for mine barn vil gråte over mig? Jeg har noe viktigere å si: myrder dere mig, da er ikke en tyvefranc-seddel verd det papiret den er trykt på. Det er tilliten som gir papirpengene deres verd. Myrder dere mig, myrder dere tilliten til Frankrikes bank. Da vet alle: nu rår ikke lovmessigheten lenger, men volden, og i ordets dypeste forstand: verdlløsheten.

Dere sier at dere vil arbeidernes vel; men når dere efter min død utbetaler arbeiderne deres løn-ninger, da er sult det eneste de kan få kjøpt for dem, og dere som utbetaler er blitt svindlere.

Iskold, skjærende:

Gå i gang. Storm banken, myrd ned for fote, bedra arbeiderne!

BESLAY

Borger kaptein: som president for Kommunen befaler jeg Dem å dra soldatene tilbake.

NASJONALGARDE-KAPTEINEN

Og hvis jeg ikke lystrer?BESLAY

Så får De drepe mig også.

NASJONALGARDE-KAPTEINEN

Jeg gJØr Dem ansvarlig for dette, borger Beslay.

BESLAY

Jeg tar ansvaret.

Kapteinen går.

BESLAY

Ikveld trekker jeg mig tilbake fra Kommunen. Jeg er en gammel mann, og jeg orker ikke slike optrin mer.

GUVERNØREN inntrengende:

De har ikke rett til å unddra Dem Deres borgerplikter! De skal sette Deres myndighet inn på å stanse denne lovløsheten.

De lover mig ikke å trekke Dem tilbake. Hører Del

Jeg kan simpelthen ikke undvære Dem.

Teppet.TREDJE AKTEn stor barrikade, 1 to høider, sperrer gaten. Lucien, Pau-line, Louis, Marie, Micbel, Martin, René og mange andre arbeider oppe på barrikaden. Ytterst til høire er der en trang passasje inn tii husveggen. Her holder Maurice vakt med gevær, i altfor stor uniform. En herre og dame vil haste innover, overordentlig nervøse.

MAURICE

sranser dem:

En stein!

HERREN

ophisser;

Du hører vel at skytingen kommer nærmere. Vi må komme i sikkerhet.

MAURICE

En stein! Alle skal legge en stein.

LUCIEN

som står nesten over hodet på paret'

Var det sikkerhet du sa?

PAULINE

Hvorfor hiver du ikke frakken og blir her for å slåss.LUCIEN

For du er vel med oss, — hvad?

HERREN

Jeg er for folket! Ubetinget! La oss få gå. LUCIEN

En stein, for faen!

Herren legger burtig sin Stein på.

GUY OG ROSE kommer farende inn.

GUY

til damen:

Varme granater! Kjøp varme granatstomper Nettop falt. Rett der borte!

DAMEN

vettskremt til herren:

Jeg klarer ikke mer. Du må komme nu!

ROSE

Bare to francs!

PAULINE

hermer:

Hun klarer ikke mer, bører du.

MAURICE senker geværet, overtalende:

Jeg synes riktig dere skulde kjøpe. SouvenirI 29 HERREN

er ferdig med steinen:

Pass dig gutt. Geværet ditt kunde gå av. MAURICE

Det er nå vel meningen med et gevær.

HERREN gir en mynt til Rose:

Her er pengene, din vesle . . .

MAURICE

Hvad var det du sa? Jeg tenker det var: Leve Kommunenl Engang til!

LUCIEN Det er rett. En gang til!

HERREN

tennerskjærende:

Leve Kommunen 1

Iler ut sammen med damen, fulgt av latter. LUCIEN

til René:

Lang op noen steiner her.

René lemper op.

LOUIS tffrker svetten av pannen:

Jeg tenker det får klare sig dette. Nå kan de bate komme.

9 — Ncd*rUget.LUCIEN

Sleng op geværet, Maurice, så jeg får prøve hvordan det ligger.

Legger geværet an:

Det er fint. Her vil jeg stå.

PAULINE

Og jeg her.

RENÉ

Får jeg stå ved siden av dere?

LUCIEN

Det kan du vel.

PAULINE

Er du ikke sulten, Lucien.

LUCIEN

Du sier noe. Og det kan bli en stund til vi får spise igjen. Finn frem maten.

De aller fleste setter sig. Noen står vakt oppe på barrikaden.

LUCIEN deler ut:

Skal det være et stykke pølse som jeg har beslaglagt i folkets navn. Kom her, onger!

PAULINE drikker av flasken:

Så trivelig det er å være hjemme i gatene igjen.LUCIEN

Ja, hvad faen lignet det å måtte ligge ute på vollene og se ut på det dumme, glanende bondelandet, dag ut og dag inn. Jeg blev så inderlig glad da Delescluze sa vi skulde gå tilbake.

Ja, her er det pent.

MARIE

Og her er så greit med déc, at en ikke er langt hjemmefra.

Jeg kan lett stikke hjem til gutten.

MARTIN

skjærende:

Fortsetter det på denne måten, så er vi snart hjemme i gaten vår.

LUCIEN A, bold kjeften på dig.

PAULINE Ja, det sier jeg også!

MAURICE til Rose og Guy:

Skal de vel få oss drevet herfra?

GUY OG ROSE

Neil

MARTIN

Dere sier kanskje noe annet når de begynner med mitraljøsene sine.LUCIEN Å, gå hjem og vogg.

MARTIN

Det stod j bladet at generalene begynte krigen mot tyskerne fordi mitraljøsen nettop var opfun-net og de hadde lyst å prøve den. Tyskerne var for smarte for dem; men nå øvet de sig på oss. Og de er blitt flinke til a bruke den på disse ukene.

LOUIS

Vi kan bruke den, vi også.

MARTIN

Vi har én eneste!

LUCIEN

Men den er god for to. Louis er gutten sin, han. MAURICE

Vil du se hvor fort jeg kan skifte patronbelte, kanskje?

GUY

La mig få lov da vel?

MAURICE

demonstrerer:

Se her! Gjort på ingen tid.

LUCIEN Det er rett, Maurice.MAURICE

Og jeg kan skyte også, om det kniper.

Etterligner mitraljøsen:

Så faller de svinene, en efter en,

ROSE degget for mitraljøsen:

Ja, du er snild du!

BARNA

syngec:

Når soldaten stormer mot oss, blir han liggende igjen.

Mitraljøsen, mitraljøsen er vår far og bror og venn!

MAURICE

Når jeg blir stor, vil jeg bli mekaniker. Så jeg kan lage mitraljøser selv.

MICHEL

Skal du ikke bli kusk da?

MAURICE

Jeg skal si dig noe, Michel. Jeg tror ikke der blir tider til det.

LOUIS til Martin:

Du skulde drikke litt mindre, du. For nå gjelder det.MARTIN med en latter:

Ja, nå gjelder det.

LOUIS

Hold op med den latteren.

Gå din vei hvis du ikke kan holde op.

MARTIN

Med denne bandasjen blir jeg skutt, hvor de finner mig. Det cr like bra her.

LOUIS

Skjønner du ikke at det er det største i verden vi slåss for?

Retten til å arbeide.

GUY

Så vi slipper å bli opsagt.

MARTIN Og retten til å krepere.

LOUIS

Ja, heller dø enn å få det sånn som vi hadde det før.

Skytingen nærmere. Alle lytter.

LUCIEN

De slåss nede på Vendomeplassen.

LOUIS

Se efter geværene, karer.Alle går til sitt. Louis steller med mitraljøsen. Lucien, Pauitne, René blir sittende til høire med geværene. Barna rundt Micbel. Maurice pusser Michels gevær.

LUCIEN

lytter:

Ja, nå går det for sig!

MICHEL

Men en sånn krig er så dyr! De sier den koster flere millioner om dagen! De brenner hus og dreper folk for de pengene. Men tenk om folk vilde sig selv litt bedre! Om de brukte de pengene til å kjøre i skogen for.

Det er så grønt og fint der ute nå. Vi pleide å ha mange turer der ute om våren, Marthe og jeg. Ålt vi bare kunde overkomme. Og så stakk de inn i buskene; og vi stod ved veikanten og ventet. Ofte var det svært lenge å vente. Men det hører nå vel ungdommen til.

LUCIEN

Å sier du, Paulinef

PAULINE

Det låter ikke verst. Nesten som på kirkegården. MICHEL

Men vi hygget oss nå godt, vi også. Jeg hadde mat og vin med, og Marthe fikk havre, riktig velsignet mett blev hun. Og så gikk halen til værs,det lyste som gull, og så dret bun så inderlig godt. Den tiden kommer vel aldri igjen.

LUCIEN

Er du gærn?

Vi skal slåss for Marthe, alle mann.

PAULINE

Vi blir ikke til a sta imot, når vi tenker på Marthe.

LUCIEN

Og på skogturene.

Legger sig over Pauline og kysser henne.

Til René:

Du skulde hatt en jente med dig, du og.

PAULINE Har du ikke noen, kanskje?

RENÉ

Jeg hadde en. Men hun rømte til Versailles. PAULINE

Å, var hun av den sorten.

LUCIEN

Ja da skal jeg si dig akkurat hvordan bun var! RENÉ

Jeg vet ikke . . .

Vi pinte hverandre sånn.LUCIEN

Maurice, hjelp heller denne fyren med geværet hans.

Til René:

Du er en ordentlig kløne, skal jeg si dig. Maurice tar hånd om geværet,

PAULINE til René:

Du var sjalu, tenker jeg.

LUCIEN til PauJine:

Sjalu? Hvis du bedrog mig, skulde jeg kjøre kniven i dig.

PAULINE Heller kniven enn noen annen.

RENÉ

Det var likesom . . . fortiden hennes jeg var skinnsyk på.

LUCIEN

Fortiden? Hadde du tid å tenke på den, da. Du måtte da være kar om å få henne til å miste pusten, så hun glemte den og mer til.

En granat slår ned bak dem.

PAULINE

Heisan!

Synes du her er stunder å tenke på fortiden?

Rarna springer op for i « «fttr granaten.RENE

Du skjønner: Menneskene skulde aldri ha lov til å være alene med sitt eget sinn. De vil mishandle det, pine det. forvri det, hvis de bare slipper til.

Derfor er det godt å være her. Her er vi mange. Her er det liv og død. Granatene er jeg redd for, men de har ett

gode: de er viktigere enn mitt eget sinn. I dét er det beskyttelse; og frihet. Jeg er fri for mig selv,

LUCIEN

Hold op med det tullpratet. Se å få dig en god jente, du far. Der er nok av dem, og de vil alle sammen.

PAULINE

Ja, med dig så.

synger:

Vi lå en kveld ved den blanke elv, og aftenen var så stille.

Da gav du mig først den store skjelv, og så den berømte lille.

MARTIN

Faen skulde sitte og fikle lenger med dette geværet.

Griper trekkspillet og river ut av det en vill kankan. Pauline farer op og danser, alle de andre slir takten. Skytingen blir voldsommere.

LOUIS

Nå går de til angrep nede på Vendome-plassen.LUCIEN

Men den barrikaden tar de aldri. Den er som et fjell.

LOUIS

Dere får gå hjem nå, barn.

MAURICE Nei, nå har jeg hørt det også!

LUCIEN

Jeg tror faen plager dig, jeg. Louis.

LOUIS

ril Maurice:

Du er en hel kar, det er sant. Men de to vesle der.

GUY

Vi har ikke noen steder å gå.

MARIE

Dere bar en tante, det vet jeg.

GUY

Tror du vi vil sitte inne og vente på at soldatene kommer og stikker oss med bajonetten?

ROSE

Å, nei takk, vi blir hos Maurice, vi. Det kan du forbanne dig på.

MARIE

Tror du soldatene kommer med bajonettene sine? Skal jeg gå bjem til gutten?A, om det bare var fred, Louis! Alt annet, bare fred. Sånn at gutten fikk vokse op . . .

LOUIS

Blir det sånn fred som de helvetene vil, synes jeg synd på gutten.

T ausber.

PIERRE

kommet inn med gevir over skulderen.

LUCIEN

Er det dig, Pierre? A i svarte helvete er det du har vært? Kommer du for å slåss?

PIERRE

Ja.

PAULINE

Noen sa du var rømt. Det var greit du kom!

PIERRE

Jeg blev så luta lei av de officerene vi hadde utpå vollen. De skulde absolutt lage soldater av oss. Spurte du: hvad er det egentlig vi slåss for, svarte de: venstre om. Og sa du, hvad skal det bli til når vi bar seiret, var det: bøire om! Og det var ikke det jeg vilde vite.

LUCIEN

Har du fått greie på dét du vilde vite ni. da?PIERRE

Ja. Derfor kom jeg tilbake igjen.

LUCIEN

Jamen er du rar. Du skal likesom være gløgg av dig, men de funderingene dine gir jeg ikke stort for.

Det er vel klart som dagen åffer vi slåss.

Det er for å få et levelig liv, for faen.

PIERRE

For dig selv?

LUCIEN

Det er klart.

PIERRE

Det er ikke nok.

LUCIEN

forarget:

Så. Det var merkeligl

PIERRE

Der er gode chancer for at det levelige livet ditt skal bli å dø om en halv time eller å være krøpling resten av tiden din. ligge ti, tyve, tredve år med to benstomper i sengen og vente på at naboen skal komme fra arbex og hjelpe dig på potten. Det må være noe annet vi slåss for, noe mer. Og nå vet jeg at det fins.PAUL IN E

Si det da, Pierte.

PIERRE

Det er vanskelig å forklare det.

De spilte noe, og så skjønte jeg alt sammen.

LUCIEN Spilte de noe? Musikk?

PIERRE

Ja.

Det var i Keiserpalæer —

LUCIEN

Fint skal det være.

PIERRE

Det er visst Courbet, ban tjukke maleren dere vet, som bar fått i stand disse koncertene. Alle kan bare gå inn. —

PAULINE

Og så -—

PIERRE

Først var det en som sang, og så begynte orkesteret. Nei, dere aner ikke hvad slags orkester det var, mye over hundre mann. Femti, seksti violtner, og fløiter, og blåsere, og harper. Og si spilte de.

Og da var det jeg skjønte alt sammen. Det blevmening i ordene jeg ikke hadde forstått før: frihet og menneskehet . . .

Det er noe som er stort, som er verdt alt. Kanskje ikke du oplever det, men det er der. Og da var det ikke vanskelig å dø lenger, for noe skulde bli igjen bestandig. Og så blev jeg glad over at vi var mange som hørte på, der var tusener, og alle visste det samme som jeg, det så jeg på dem. For vi må være mange, men da skal vi klare det. Og en dag skal menneskene leve dét, som vi bare hørte i går.

PAULINE

Åssen var den musikken?

PIERRE

nynner slutningskoret av Beethovens niende:

Det skal være en tysker som har laget den. Det var visst noe på Von.

LUCIEN

Bismarck, kanskje?

Dette her har nå jeg skjønt hele tiden.

Det er vi. Mot de andre.

Det er så enkelt som det kan få bli.

LOUIS

Nå er skytingen hørt op! Versailles er kastet tilbake, gutter, bann på det.MANGE

Hurra!

MARIE Kan det ikke bety . . .

Er du sikker, Louis?

LOUIS

Ja, hører du!

Hvad skulde det ellers bety?

Ja, for faen!

MARTIN som nu er meget full, hånler,

Hornsignal, hovtramp.

MAURICE oppe på barrikaden:

Det er Delescluze! Han kommer kjørende.

ALLE farer op.

PAULINE Så sjuk han ser ut.

LUCIEN

Men han smiler!

Delescluze kommer itavrende inn. støttet til en stokk.

ALLE

Leve Delescluze!LOUIS

En stein, borger Delescluze!

ALLE

En steinI En stein! En stein!

DELESCLUZE legget smilende steinen op på barrikaden:

Dette ser bra ut.

LOUIS

Åssen er stillingen?

DELESCLUZE Bedre enn noensinne.

LOUIS

Og nede på Vendomeplassen?

DELESCLUZE Dere kan være helt rolig.

LOUIS lykkelig til Marie:

Der ser du!

DELESCLUZE Med våre egne brosten under føttene og foran oss, er vi uovervinnelige. Våre egne gater som vi elsker og er hjemme i, de har reist sig, de også, de er blitt barrikader og kjemper sammen med oss.

io — Nederlaget.Fra mennene på tusen barrikader kan jeg hilse dere, kamerater. De er lykkelige som jeg, fordi kampen er blitt så enkel, så klar. Nu er det bare å bli stående, nu er det bare det letteste i verden: å seire eller dø.

MAURICE

hat fanget et flyveblad som daler ned gjennem luften:

Det er et flyveblad fra Versailles!

LUCIEN

Det må være kommet med vinden, fra det huset der.

LOUIS

Alle skoddene er for.

LUCIEN

De svinene lar nok høre fra sig når Versailles-vennene deres rykker frem.

DELESCLUZE bat satt sig, leser:

«Landsmenn. Befrielsens time er nær. De skyldige skal bli straffet uten skånsel.

Thiers, Frankrikes president.»

Slik skal det være. Bare en eneste mulighet skal vi eie: seieren.

MAURICE

Du, Delescluze! På dette flyvebladet står akkurat de samme ordene som på Kommunens plakater:«Frihet, likhet, broderskap», står det her også. Hr ikke det rart?

DELESCLUZE

Nei. gutten min, det er ikke det spor rart. Det som mennesker engang blødde for og fortvilet for — selv det blir noe som de griskeste og goldeste stjeler. I deres verden blir alt — før eller siden — til eiendom.

Disse skjønne ordene: Frihet, likhet, broderskap blev erobret en gang for menneskeheten under den store revolusjons kamper og lidelser.

Dén revolusjonen elsker herr Thiers, han har skrevet et digert verk om den og tjent mange tusen francs pr. bind. Men vår revolusjon er fot ham bare fremskritt, ikke eiendom: derfor sender han soldater mot oss.

Du skjønner: enten kan man tjene penger på sannheten og forråde den, og da sitter man i Versailles, eller man kan føre sannheten videre, og da havner man her. Ja. Da havner man her. Engang trodde jeg at sannheten kunde kjempe sig frem på en annen måte; men det var galt. Det ender her.

MARIE

Er der ingen annen måte, borger Delescluze?

LUCIEN

I helvete heller!DELESCLUZE

Jeg husker mangen kveld på Djevle-øya, passaten strøk inn fra havet, sydkorset lyste. Hvor en lengter hjem, hvor en elsker, når en er langt borte! Undertiden tenkte jeg: hvor må ikke stjernene elske jorden, de har så lang vei å lengte.

Disse kveldene trodde jeg på det umulige. Jeg syntes at bare jeg fikk komme hjem og fikk si det som jeg visste, vilde alt bli godt. For hjemme var jorden så god og solen og menneskenes smil; jeg syntes at for alle, nesten alle, måtte rettferdighet og brorskap være som en befrielse. Jeg kom hjem og skrev om dette.

Fengsel.

Jeg skrev det igjen.

På ny fengsel.

Nu vet jeg det: det er bare to makter i verden. Fangevokterne og de fangne. Mellem dem er det kampen må stå.

PIERRE

Ja!

DELESCLUZE

Fangevokterne, det er verdens mektige: bødlene fra Versailles, og deres hjelpere som er cnnu mer forferdelige: de likegyldige.

Og de fangne? Det er alle millionene i verden som er innesperrer i sulr og fornedrelse. Av og til slippes de ut fra fabrikkene og arbeidet, for å føres over i et nytt fengsel: krigen.Men det er mer, det er selve mennesket, dets verdighet og storhet, som er lenket fast.

Fra vi er små innprentes vi den menneskelige naturs usselhet; griskheten blir forkynt som den edleste egenskap; og langsomt mures fengselet op rundt mennesket.

Og langt, langt herfra er rettferdigheten blitt innesperret; det fengselet kalles himmelen, og tusen svartskjørtete fangevoktere passer på at rettferdigheten ikke kommer løs. Ja! Selv Gud er i fengsel. Men den dagen vi befrir oss selv, skal vi befri Gud også. og da skal rettferdigheten, da skal Gud gå fri og glad rundt på jorden!

Jeg er gammel og syk nu. Fangevokterne har kommet langt med mig. De har gjort selve legemet mitt til et fengsel, jeg er innesperret av tropesykdommer; gjennem et gitter av feber ser jeg ut; å, men jeg ser dere og den varme maisolen.

Reiser sig plutselig:

Seir, mennesker, seir!

Når jeg kom ut av fengselet — og jeg har vært i fengsel og landflyktighet tyve år av mitt liv, — pleide folk å si til mig; De er en martyr for friheten. Delescluze. Men hver gang de roste mig, følte jeg vemmelse og skam. Menn skal ikke være martyrer. Menn skal være seierherrer. Derfor hatet jeg bestandig fengselet, fordi fengselet var nederlaget.

Men denne gang skal de som er skyldige i rett-ferdighet for en gangs skyld ikke straffes. En ny tid skal begynne: mennesket ska! ikke brukes lenger. Det skal vcece.

LOUIS

lytter til skytingen:

Vær stille.

MARIE

Nå går de på igjen.

LOUIS

Det er ikke noe angrep, dét der nede. Skuddene kommer så regelmessig! Det kunde høres ut — som de skjøt fanger. —

Et skudd. Michel stuper om.

DELESCLUZE Det var en snikskytte fra huset der. Dekk dere!

LUCIEN ser på Michel:

Han er død.

MAURICE bøid over den døde:

Sånn går det når jeg ikke passer på!

LOUIS

lar mitraljøsen spille bortover.

DELESCLUZE Vi må sette ild på buset! Versailles-troppene kan

sette sig fast der.MAURICE

Det er akkurat en jobb for mig, Jeg skal svi huset av.

ROSE

Hvad skal vi gjøre når du går, Maurice? DELESCLUZE

Nei, gutt!

Det er døden å gå ut fra barrikaden nå.

LUCIEN

Det skal to til det arbeidet. Pauline og jeg klatrer over takene. Du skal få geværet mitt, du, Maurice. Og her er patronene. Det er vel fint.

MAURICE

Ja.

RENÉ

Kom snart igjen.

LUCIEN

Jøsses.

RENÉ til Pauline:

Er du ikke redd?

PAULINE Nei. Er vi vel, Lucien?

LUCIEN

Det er vi vel ikke.PAULINE For vi er to om det.

Og det har vi avtalt: dør den ene, skal den andre smette fort efter.

LUCIEN Ja, det kan du stole på!

PAULINE

Morn da, Pierre!

Morn da, Maurice!

De stikker ut fra barrikaden.

En flokk nasjonalgardister kommet inn, noen er såret.

EN NASJONALGARDIST Barrikaden på Vendome-plassen er tatt! De hadde mitraljøser på takene. Ikke noe menneske kunde stå imot.

MARTIN skråler, døddrukken og uhyggelig:

Mitraljøsen, mitraljøsen er våt far og bror og venn.

LOUIS

drar til ham så han sruper over ende.

NASJON ALGARDISTEN De skyter alle de får tak i — barn og kvinner også.DELESCLUZE Men denne barrikaden skal de ikke ta.

LOUIS

Nei.

DELESCLUZE

Gjør dere klar!

GABRIELLE LANGEVIN i spissen fot en flokk kvinner kommer inn og vil gjennem passasjen nt på gaten foran barrikaden.

DELESCLUZE Tilbake, mennesker!

Vetsailles-troppene kommer.

GABRIELLE Det er dit ut vi skal.

DELESCLUZE Er de fra forstanden.

Det er den visse død.

GABRIELLE

Vi må gå.

DELESCLUZE Jeg forstår hvad De vil! Men det nytter ikke i fraternisere med soldatene. De vender kanskje kolbene op og later som de ikke vil skyte, men hele tiden går de nærmere og når de er kommet ganske nær, skyter de. Vi kjenner dette bedre enn De.GABRIELLE

Det er ikke det vi vil.

DELESCLUZE

Hvad vit dere?

GABRIELLE

Vi vil gå imellem dere. Vi er noen kvinner, hundre kanskje, som har bestemt å gjøre det.

Vender sig [il kvinnene:

Kom, mine venner, nu går vi. Det er bare å gå rolig, bestandig fremover, fremover, til vår gjerning «r gjort.

DELESCLUZE

Stans demt De er avsindige.

GABRIELLE

Borger Delescluze, hvad har De å gi menneskene? Kravet om å verge sig til siste mann. De vil gjøre byen til en blodpøl. Vi vil redde den. Ingen kan stanse oss. Kan de?

KVINNENE

Nei.

LOUIS

Skyt henne.

GABRIELLE

Om dere skyter oss eller de skyter oss, det gjør ingen forskjell for oss. Vi vil bare én eneste ring: stanse krigen.DELESCLUZE

Fred med bødlene 1 Det et underkastelse. Skjønner De ikke det?

GABRIELLE

Trodde vi at hver mann blandt Versailles-solda-tene var en bøddel, hadde De rett. Men vi tror at nesten alle er vill-ledte og fortvilete mennesker. Jeg har en bror blandt dem.

LOUIS

En bror blandt Versailles-troppenel Skyt henne for helvete!

MAURICE

La henne være!

GABRIELLE

tit Dtlescluze:

Tror De at enhver motstander er en fiende? Da har De en ussel tro på menneskeheten.

Jeg vet at en soldat er et menneske som ikke lenger har lov til å tenke. Han er innesperret slik som De har vært det. Og vi vil ikke drepe de fangne, vi vil befri dem.

For hver mann som dere eller de andre skyter, blir det ny hevn. Men blir vi drept, skal vi ikke hevnes! Vi har bare ett eneste krav: hevn oss ikke! Se på oss når vi er døde og si: hvem drepte disse? Kanskje jeg, kanskje min fiende. Og si: de vildedø, fordi hevnen skulde stanses. De døde fordi to fiender skulde kunne se hverandre i øinene for første gang. uten hat og hevn. Og det blikket fra fiende til fiende, er begynnelsen til fred.

MARIE i er rop:

Jeg går med dere.

LOUIS

Nei!

MARIE

Det er riktig det hun sier. Dere prøver å stanse fienden med å dø. Det gjør hun også. Jeg tror det er sikrere slik som hun vil det. Jeg tror jeg kan redde gutten vår. Louis. Og dig også.

DELESCLUZE Det er nederlaget dere tror på! Dere gir Ver-sailles-troppene nytt mot, ny grusomhet. De vil ikke se opofrelse i dette, bare desperasjon.

LOUIS

griper et gevær og sikter på Gabrielle:

Forbannete borgerjudas.

MAURICE slår geværet bort, så skuddet går i luften.

GABRIELLE

Hat oss ikke, fordi vi forsøket. Nu går vi.MARIE

Ja.

En granat slir ned pi barrikaden. Louis og andre faller.

MARIE

springer op til ham:

Louis!

De har drept mannen min, Louis, det er mig, prøv å se på mig.

De djevlene har drept mannen min. Og skulde vi slutte fred med dem? Jeg skal ta plassen din, jeg, Louis. Jeg skal klare mitraljøsen for dig. Marseillaisen setter inn.

DELESCLUZE til kvinnene:

Se dere om!

Her er sårete. Våre egne har det ondt.

Er det ikke bedre å hjelpe dem?

Noen av kvinnene bastet hen til de sirete; andre griper geværene fra de falne. Gabrielle stir alene igjen.

DELESCLUZE Se, huset brenner! De har klart det.

MAURICE Lucien og Pauline har klart detl

Hurra!

GUY OG ROSEDELESCLUZE

Der kommer de.

MARIE skyter med mitraljøsen.

DELESCLUZE Det er rett. La dem få kjenne mitraljøsen.

Vent med geværene til de kommer nærmere. Ikke skyt før dere kan se der hvite i øinene på dem.

PIERRE til Gabrielle:

Jeg vet De mente det vel. Men nu er det blitt slik i verden at godhet er det samme som forræderi.

Han springer op barrikaden. Kampen begynner.FJERDE AKTEt rum i Thiers' hovedkvarter.

Presidenten taler til en gruppe officerer, lynende av gull og ordener.

THIERS

Mine herrer, jeg går ut fra at De deler mitt op-rør over den skjendige interpellasjon i Nasjonalforsamlingen igåraftes. Man våget virkelig å forespørre om det var sant at jeg aktet å åpne Paris' porter i åtte dager for å !a Kommunens ledere slippe bort og således skape en fredelig løsning.

Jeg går ut fra at De allerede kjenner mitt svar. båret av en tilintetgjørende forakt.

I samme ånd har jeg svart bandittene fra Paris, da de ønsket frigitt noen av sine folk som vi har i fangenskap. De har tilbudt mig alle sine egne gisler i bytte — deriblandt erkebiskopen av Paris som de ellers truer med å henrette.

Officerene og Thiers korser sig:

Mitt svar var et kategorisk nei. Vi vil ikke gi dem en eneste innrømmelse. Og skyter de erke-

il — Nederlaget.biskopen, nuvel, det vil opbisse stemningen enn ytterligere mot dem.

Å vise den ringeste undfallenhet vilde være et forræderi mot fedrelandet, og mine herrer, mot hæren. Det har lykkes mig å organisere en av de smukkeste arméer som Frankrike har sett; jeg er fast besluttet at dens seir skal bli minneverdig.

Den dag kan komme da vi skal ta vår neste krig med tyskerne, det tør da være av betydning for hæren at dens siste minne ikke er et nederlag, men en lysende seir.

GENERAL GALLIFFET

Herr president. Det er en lykke for bæren at dens øverste fører har dette vidsyn.

Personlig trodde jeg at en kolonikrig var påkrevet for å styrke troppenes moral. Jeg vet fra Marokko og China at dét er den riktige krig. Å slåss mot innfødte skaper en prektig ånd hos en armé.

THIERS

Min kjære general, fornærm ikke innfødte ved å sammenligne dem med bandittene i Paris. Nei! Jeg behøver ikke å sende min hær over havet for å gi dem dette dyrebare: seirsikkerheten.

Men jeg kan si Dem, mine herrer, der som skjer i Paris nu, har er dypere, mer løfterikt perspektiv enn de fleste

aner.

Med en ganske særlig interesse har jeg undermine inspeksjoner ved fronten fulgt mitraljøse-avdelingenes arbeide. Har De helt klart for Dem hvad dette våben vil bety for det bestående samfund?

I sin tid var det muligens fot opviglEren en viss overensstemmelse mellem hans idé og hans våben; han kunde være en farlig mann med sitt gevær på barrikaden. Idag er et gevær en rørende ting, og det er alt den eiendomsløse kan skaffe sig.

En mitraljøse er et meget kostbart våben; altså vårt. De andres frekkhet eller begeistring nytter dem ikke lenger; de blir meiet ned, hundre mann i minuttet, av en eneste soldat, fornuftig utrustet av oss. Mot mengdens forvirrede aspirasjoner taler da mitraljøsen et sprog som kan være heldig for dem å tilegne sig, nemlig orden og punktlighet.

Det er et grenseskille i historien som jeg øiner: vi vet for første gang at massen kan kuskes. Det er en dyp rettferdighet i dette: i det øieblikk eiendommen trues, frembringer den en krigsteknikk, preget av sin egenart: tilintetgjørelsesmidler som ved sin pris er utilgjengelige for massen.

La mobben rive op brostein og gå på barrikaden og smelle av sitt gevær. De har tapt. La dem reise sig nu og i fremtiden; de har tapt en gang for alle. Det er vår plikt, det er vår barmhjertighet overfor både oprørerne og deres efterkommere å innprente dem denne sannhet. Begynner bandittene å begripe dette?GALLIFFET

De virker nærmest likegyldige, når de blir skutt.

THIERS

Ja. De vil beiler dø enn å arbeide og leve.

GALLIFFET

Det er beklageligvis ikke bare menn blandt dem. men også kvinner og barn. Deres deltagelse i op-røret er en fornærmelse mot den armé som jeg har den ære å tilhøre.

THIERS

Barn.

Man har kalt mig hårdhjertet, når jeg har holdt pa barnearbeide i fabrikkene. Hvem hadde rett? Hvem kjente den menneskelige natur? Nu må hele verden innse hvad jeg har hevdet bestandig: i det øieblikk da barn mister den trygge beskyttelsen som arbeidet — ved siden av religionen — gir dem, forfaller de til forvorpenhet.

GALLIFFET

Herr president. Hæren har en bønn til Dem: la oss få storme de siste bydelene idag og slå op-røret definitivt ned.

THIERS

Nei.

Slik ønsker jeg det ikke gjort. Her er min plan: Hæren skal rykke frem i fire avdelinger, megetlangsomt og meget grundig. Hver gate skal . . . gjøres fredelig før De rykker videre.

GALLIFFET

Det kan ikke nektes at denne fredelig-gjørelse virker noe enerverende på de unge og uprøvede blandt soldatene.

THIERS forbitret:

Herr general, jeg antok at De holdt disiplinen fullkomment i Deres hånd?

GALLIFFET

Selvsagt.

Hvis soldatene blir nervøse når de skal skyte fangene, lar jeg gjerne skjorten bli tatt av bandittene og får tegnet

med kritt en hvit ring rundt venstre brystvorte. Da føler soldatene sig mer på hjemlig grunn, det er som en skyteskive, og de blir igjen stø på hånden.

Men jeg kan ikke innse annet enn at et stormangrep vil være barmhjertigere.

THIERS

Men jeg kan i høi grad innse at det vil være mindre effektivt. Jeg ønsker at ingen skal und-komme og angripe troppene i ryggen. Alle mine studier bekrefter mig i dette syn.GALLIFFET

De har, som alltid, rett, herr president.

Almindelig tilslutning.

THIERS

henrykt:

Jeg har, tør jeg si, mestret adskillige av livets områder. Det vilde glede mig om jeg heller ikke har vist mig uduelig på dette. Og la mig tilføre: det har vært mig en større tilfredsstillelse å lede et felttog enn å skrive ti bøker. iMine herrer — Frankrike og jeg hilser Dem,

Officerene gjør honnør og går.

MINISTEREN haster inn:

Jeg kommer med en smertelig nyhet til Dem personlig.

THIERS

Jeg har ingen sorger uten Frankrikes.

MINISTEREN

Kommunen har gjort alvor av sin skjendige trusel. Deres hus i Paris er blitt revet ned.

THIERS

Så.

De skal komme til å blø.

1 døren:

Elise. Ta dette med fatning. Barbarene har ødelagt vårt hus,Madame Thiers kommer inn r Våre salonger, Elise, hvor Frankrikes makt og skjønnhet samlet sig, er ikke mer. Mine kunstskatter —

MINISTEREN De er blitt tatt vare på. Courbet har fått magasinert Deres samlinger.

THIERS

Ser man detl

Selv denne kjeltringen som har revet ned Frankrikes heder, Vendome-søilen, har måttet bøie sig for min smak.

MINISTEREN med en avis i hånden:

Dessverre. Han skriver . . .

THIERS griper avisen:

Så det våger han. Så det våger han.

Til ministeren:

Si til min adjutant at jeg vil til fronten. Den hvite hoppen skal føres frem.

Ministeren går. Thiers tinger. Tjeneren inn.

THIERS

Mine sporer!

Tjeneren ut.MADAME THIERS

Hvad var det Courbet skrev?

THIERS

Han kaller mine samlinger for redselsfullt skrammel. Han behager å spøke, den gode herr Courbet. Det tør være mulig at han kan komme til å op-fatte ... en eller annen form for alvor .

Mine kopier og avstøpninger av verdenskunstens mestre morer han sig med å forhåne. Han liker formodentlig bedre sine egne svinske smørerier.

MADAME THIERS

Nei. Der er noe ved billedene hans.

THIERS

Du synes tidspunktet er heldig valgt?

Tjeneren kommer atter inn. Thiers setter sig og får sporene pi.

THIERS

Mine kopier — de representerer kulturen, det som er anerkjent og respektert av alle. Tusen ganger heller en kopi av et klassisk verk. sier jeg. enn en nymodens original.

Århundrene har prøvd mine verker; der er slektledds sum av nøktern vurdering i hvert enkelt av dem. Nu er de vår åndelige eiendom. De er en del av vår arv, vårt bolverk, vår autoritet.MADAME THIERS

Det som er nytt idag — kanskje er det arven for fremtiden.

THIERS

Der sa du ordet: kanskje.

Husk en ting: det eneste, min beste Elise, som vi ikke kan eie, er fremtiden. A tro på «fremtiden» er en utglidning fra det eksakte, det bestående.

Tjeneren er nn ferdig og går. Tbiers reiser sig og tramper rundt for å prøve støvlene:

Hvilken glede vil jeg ha av at min eventuelle spekulasjon i fremtid viser sig vellykket om hundre år?

MADAME THIERS

Hvis noe godt brøt igjennem om hundre år, var det da for sent?

THIERS

Jeg tillater mig å mene det ja. Nokså for sent for mig.

MADAME THIERS

Kanskje så du det anderledes, hvis du ikke var barnløs.

THIERS

Så det er jeg som er barnløs l Tror du det er min skyld kanskje?

MADAME THIERS

Ja.THIERS

Det er glimrende. Aldeles glimtende. Har du ikke hatt elskere, og har du kanskje fått barn med dem f

går tt slag bortover, kremter;

Du behøver ikke å si noe. Jeg tror dig. Du har ikke gjort det jeg tilla dig. Det skulde også bare mangle!

Men hvad om jeg kan bevise at jeg har flere barn utenfor ekteskap? Motsi mig ikke! Denne samtale er avsluttet.

MADAME THIERS

Ånei. Din sterilitet går til selve roten av ditt vesen. Du elsker dig selv så dypt, at du kan ikke tenke at noe skal leve efter at du er død. Dét er din barnløshet.

THIERS

Det som ligger under denne oprørende samtalen, er at du faktisk tar bandittene i forsvar i mitt eget hus. Neil Ikke i mitt eget hus, men der hvor vi bar søkt tilflukt, mens de jevner våre eget hus med jorden.

MADAME THIERS

Jeg kjenner dem ikke.

Men undertiden tror jeg at der må være noe godt i dem —- noe som vil varme og liv.

THIERS

Tør man spørre hvorfor?MADAME THIERS Fordi de hater dig.

THIERS

knegger bånlig, tar ridepisken på bordet og gåt ut.

Vi bøtet ropet: presenter gevært Hornsigna-ler som fortsetter i militærmusikk frem til neste billede.Samme scene som første akts åpning. Hasene er sønder-skatte. Noen lik ligger i gaten. Rigault kommer opover trappen til venstre, men blir stanset av nasjonalgarde-kapteinen som kommer op trappen til høire.

NASJONALGARDE-KAPTEINEN Borger Rigault. Om ti minutter har Versailles-troppene omringet fengslet. Hvad ska] jeg gjøre med fangene? Skal jeg skyte dem?

RIGAULT

Før dem hitop. De kan gjøre sin nytte ennu en stund. Versailles-troppene kan kanskje stanse den sanseløse myrdingen sin når de vet at her oppe er erkebiskopen og andre av deres kjære.

Nasjonalgarde-kapteinen bajter ned igjen. Rigault ut til venstre.

En del kommunarder, blodige og sverter av kruttslam kommer flyktende opover begge trappene. Delescluze, Pierre som er såret i skulderen, og Gabrielle Langevin er iblandt dem.PIERRE

Skal vi kaste op en barrikade her, borger Delescluze.

DELESCLUZE Vi er omringet. De kan angripe oss i ryggen.

PIERRE

Så forskanser vi oss på kirkegården.

Til Gabrielle:

Gå ikke med oss. Skjul Dem,

GABRIELLE

Hvor er barnene blitt av. Jeg må finne barnene.

Alle haster opover midttrappen. Delescluze går langsomt og besværlig: stanser et pieblikk og hviler.

COURBET inn fra høire:

De kommer, de dreper ned for fote, hvad skal jeg gjøre, Delescluze. Hjelp mig, De som er sterk og klok, Delescluze.

DELESCLUZE Min venn, jeg er redd at ingen kan hjelpe Dem. De står øverst på listen av dem som officerene hater, fordi De rev Vendome-søilen,

COURBET

Jeg vilde aldri rive den. Skru den av, sa jeg. Jeg mente: flytt den til et annet sted.For øvrig skal jeg ta mitt fulle ansvar overfor efterslekten.

DELESCLUZE

Forstå at De må ta det nu.

COURBET

Ta ansvar for hvad? For blod og brann og lik? Jeg bar batt en drøm om rettferdighet, og dere har utført den talentløst. Se på dette billedet av Paris idag, og se på mine egne lerreter, og svar mig så: er dette billedet av mig, kan jeg stå inne for der, kan jeg signere det, G. Courbet. Aldri, sier jeg.

DELESCLUZE

Det kan også uttrykkes enklere: De vil svikte Dem selv,

COURBET

Svikte?

Når jeg forkaster et av mine malerier, når jeg maler over det som ikke er et sant uttrykk for min personlighet, kaller jeg det forræderi?

VARLIN

inn:

Er De her, borger Courbet? Er De i live? Det var underlig.

COURBET

ophisset;

Det er aldeles ikke underlig. Hvad er det De mener, mann?VARLIN

Jeg hørte noen rop nede fra plassen, hvor Ver-sailles-troppene skyter fangene. Død over Courbet, skrek de. Og jeg så en mann som lignet Dem bli stilt op mot husveggen. Jeg trodde det var Dem som falt. De har skutt en feil mann.

COURBET

Dér er min chance! De har skutt en annen. Nu ser de ikke lenger efter mig. Jeg kunde dø, men ikke slik, ikke i en massegrav.

Jeg er frelst. Lykkønsk mig, mine venner.

En feil mann! Det ligner dette uvitende pakket.

De skulde vite: der er bare én Courbet.

DELESCLUZE

Jeg er redd for at De har rett: der er bare en Courbet, og soldatene vil finne den rette.

VARLIN

Også jeg frykter for at han er drept forgjeves — den ulykkelige, hvis død De gleder Dem over.

COURBET

Nei. Jeg vil ikke tro dere. Nu søker de ikke lenger efter mig. Han er død for menneskeheten.

DELESCLUZE

Bare en ting kan kanskje redde Dem.COURBET Hvad? Si mig hvad!

DELESCLUZE At De ikke blir tatt alvorlig.

COURBET

Jeg kan skaffe vidner på det! Ingen tar mig alvorlig. Skrytbalsen Courbet sier de, han er tykk og komisk, han kan ikke stå på noen barrikade,

DELESCLUZE Betyr selvaktelsen ingenting?

COURBET snubler over et lik:

Hvad kjenner kadaveret til selvaktelse? Men jeg har billeder inne i mig som krever å bli malt, dét er min selvaktelse. Det er bare jeg som kan male dem! Og de billedene vil jeg redde for verden.

Iler hen og griper tak i Delescluze:

Menneske, jeg vil leve! Jeg vil se Ornans ennu en gang. Jeg vil kaste mig ned på jorden, jeg vil ta muldklumpcne i hendene, kysse og velsigne dem.

DELESCLUZE Her er min bånd, Courbet.

COURBET

omfavner ham Farvel, min venn.

Uer videre.DELESCLUZE stt efter ham:

Man sier gjerne at en slik mann er feig. Er han det? Finnes der overhodet feige mennesker?

Feighet — hvad annet er det enn å se en handling foran sig og tvile på den tvingende nødvendighet til i utføre den. Han tvilte, det var nødvendig for ham.

Smiler:

Selv det eventyrlige skrytet hans — har det vært annet enn en nødvendig selvhevdelse, i en tid som kunde knuse ham ved sin uforstand? Alt godt fot dig. Courbet!

Varlin. min venn. De er ung, De er edel, livet har bruk for Dem. De skal ikke gå under i dette slakteriet. Prøv å komme Dem bort.

VARLIN

De selv, Delescluze?

DELESCLUZE

Med mig er det anderledes. Jeg har overkommandoen, jeg må få soldatens skjebne,

GUY OG ROSE inn:

GUY

Hvor er de andre?

Vet du hvor Maurice er blitt av.

n — Nederlaget.DELESCLUZE Nei, barnet mitt,

ROSE

Maurice er død! Hvad skal vi gjøre? Maurice er død.

DELESCLUZE Barn, prøv å gjemme dere.

GUY

Nei, vi vil til de andre.

Dc løper opover midttrappen, DELESCLUZE

ser efter dem:

Om vi skal dø, Varlin, har vi en tro: Vår kamp er ikke forgjeves for dem som kommer efter oss.

VARLIN Barna der vil bli drept,

DELESCLUZE Selv om hvert barn, hvert eneste, blev drept, vilde jeg allikevel tro på fremtiden.

Og nu farvel.

Ennu en stund må jeg holde ut.

itan trykker Vrrlins hånd, og gar langsomt og lidelsesfullt opover trappen.

RIGAULT kommer inn fra venstre:

Hvorfor bar De ikke Deres røde bånd på, Varlin? Jeg pleier ikke å gå med det til daglig, menpå denne festdagen tok jeg det på. Tenker De kanskje å flykte som Deres venn Beslay.

VARLIN

Hvor er Beslay?

RIGAULT På vei mot den sveitsiske grense.

VARLIN

Det er godt. Han hørte ikke hjemme her. RIGAULT

Han blev reddet av guvernøren for Frankrikes bank. De to var uadskillelige. Jeg er ikke så sikker på om ikke Beslay nettop hørte hjemme her —: mot muren der borte. Jeg skulde med glede skyte ham egenhendig.

VARLIN

Beslay var det beste menneske jeg har kjent.

RIGAULT Men godhet er en forbrytelse!

Erkebiskopen, tre andre geistlige og to sivil-klædde fanger kommer under eskort, op trappen til venstre. En truende menneskemengde er rundt fangene,

VARLIN

setter sig djfdstrett med bodet i hendene ved et av de sønder-skutte bordene foran kaféen.18o RIGAULT

betrakter fangene en stund mens de passerer, går derefter inn i kafeen som er i ruiner.

Samtidig er Lucien, Pauline og RenJ kommet styrtende op trappen til høire.

LUCIEN

i dødsangst:

Pauline, jeg har ikke flere patroner. Jeg har vært gal, jeg har skutt i ørske. To patroner for satan!

Han kaster sig over likene og undersøker dem; til Renée; Hat ikke du patroner? Ditt svin, kom med patronene! Jeg vil skyte når de tar oss, de får ikke lov å slepe oss hen til muren, Jesus Kristus, går det ikke an å finne to patroner.

PAULINE Vi er sammen, Lucien.

LUCIEN

Jamen, de får ikke slakte oss.

PAULINE

Vi må fly op på kirkegården. Jeg tror de omringer oss nå. Vi vil være sammen med våre.

LUCIEN

Jeg er redd for å dø sånn. Jeg vil ikke stå der oppe og vente uten patroner på at de skal komme. Jeg vil ikke dø.181 PAULINE

Husker du kirkegården vår?

LUCIEN hen til henne:

La mig få være hos dig, Pauline.

PAULINE Ja, du skal få komme til mig, du.

Vi skal finne en fin plass, vær du trygg.

Jeg skal gjøre dig rolig, min egen.

RENÉ

Hvor går dere? Gå ikke fra mig.

LUCIEN Vi vil ikke ha dig med.

RENE

Jo.

LUCIEN

Dra til helvete!

Lucien drar til ham, skynder sig opover med Pauline.

RIGAULT

er kommet ut med en kognakflaske, står med ryggen til og følger fangetransporten med pinene. Nu vender han sig.

RENE

Rigault, det var godt du kom. Jeg er så alene.RIGAULT

skjenket sig et glass:

Vilde ikke folket vite av dig?

RENÉ

Alle er gått fra mig.

RIGAULT

Du snyltet på massen, fordi du ikke orket ditt eget selskap. Du vilde at massen skulde beskytte dig mot dig selv.

Nu er det ingen masse lenger. Nu får du gjøre regnskapet op. Hvad har du å fare med? Hvem er du?

Drikket.

RENÉ

Lær mig å dø, Rigault!

RIGAULT

Forakt noe.

Skrap sammen det du har av lidenskap til en forakt. Det hjelper kanskje.

Vil gå ut til venstre.

RENÉ bort til ham:

Hvor går du?

RIGAULT

Ta ikke sånn på mig, for faen. Jeg er ikke noen Sylvie.RENÉ

Hvor hovmodig jeg har vært, Rigault. Jeg har vært bitter mot henne. Jeg har latt et levende menneske gå fra mig! Jeg behøvde kanskje ikke å ha vært alene nu.

Kunde jeg få leve, skulde jeg være ydmyk mot livet. Jeg skulde ta vare på det.

Et skudd smeller. René stuper, skutt gjen-ntm brystet.

RIGAULT

Åhå.

Versailles-tilhengerne blir modige nå.

Skriker op mot et hus:

Men det er litt for tidlig, og vi skal sette en stopper for det-

I et sprang op til venstre:

Skyt fangene!

Kommunarder på flukt styrtet op trappen til hpire og ut dit bvor fangene er.

KOMMUNARDER

Ja! Drep dem! Vis Versailles at vi kan gjøre gjengjeld. Så slipper de å angi oss! Hevn våre døde!

VARLIN prptver å stanse dem:

Nei. Dette er mord!RIGAULT

slenger ham ril side:

Vekk med Dem!

De har lagt Dem i veien for mig før. Kanskje var ti tusen liv blitt reddet, hvis jeg hadde fått lammet Versailles med terror. Se hvad Deres men-neskekjærlighet har ført til, De godfjottede bøddel.

Skriker:

Skyt dem ned til siste mann!

Skuddene smeller utenfor.

VARLIN

For en krig.

RIGAULT

Der stupte erkebispen!

Har jeg ikke gjort noe annet godt i verden, så har jeg gj°rt dette. Jeg har vist at vi likviderer en erkebiskop likeså likegyldig som Versailles dreper en arbeider. Menneskene har en overtro mindre å dra på.

VARLIN

Dc vil bringe hevnen dobbel grusom over oss.

RIGAULT

Tvert imot.

Det vil stagge disse morderne fra Versailles når de ser at vi — endelig — begynner å gjøre gjengjeld på gislene.

VARLIN

Og Dc våger å snakke om morder?RIGAULT

Ja. Jeg våger å bruke min forstand. Jeg forbeholder mig rett til å skjelne mellem den hensiktsmessige utryddelse og den stupide.

KOMMUNARDENE

f ta venstre:

Nå kan de ikke gjøre skade mere!

Leve Kommunen!

Opover midttrappen.

VARLIN

Selv er De ødelagt. Men tenk på disse som De har hisset til å myrde vergeløse. Er dette det siste billedet de skal ha med sig når de stilles mot muren?

RIGAULT

Taper de noe ved det? De vet at verden bare var blod. Det blir ikke noe savn å forlate den. Kan man forlange noe mer?

Nu kommer de.

Hånlig:

Flykt, borger Varlin, flykt!

VARLIN

Jeg har ikke noe å flykte til mer. Og jeg har fortjent å dø.

RIGAULT

Angrer De på dødsleiet? Svikter De Kommunen? Er det det De tar sats til?VARLIN

Nei.

Jeg er likeså skyldig som Dem i redslen.

Det er mitt eget liv som anklager mig, alle døde, uvirksomme stunder i det. Det er alt hvad jeg ikke har fått utrettet, som har dømt mig.

Det et rettferdig.

Versailles-soldater stormer trappene: bak dem følger ophissete sivile; man merker en blendende elegant ung kvinne, Sylvie Gerard.

LØITNANTEN

Det er Rigault!

RIGAULT Ja! Jeg er Rigault.

EN KATOLSK PREST Det er Varlin, medlem av Kommunen.

LØITNANTEN

Er De Varlin?

VARLIN

Ja.

Menneskemassen vil lynche de to fangene.

LØITNANTEN Få pakket av veien.

til soldatene:

Skyt dem.Renl, «om ligger såret ved maten, har tekt sig halvveis op og ser på i vanvittig redsel.

Rigault og Varlin står op mot veggen. Soldatene legger an.

RIGAULT Ned med morderne!

VARLIN

Leve Kommunen!

Skuddene faller, Rigault stuper,

VARLIN er bare sunket ned på kne:

Leve Kommunen!

Han dør.

SYL VIE GERARD klynger sig til løitnanten i vill, sadistisk rus:

Hvor vidunderlig du er! Å, min elskede. Så godt det var.

RENE

ser henne:

Sylvie! Hjelp mig, Sylvie!

Er du kommet til mig, Sylvie?

LøITNANTEN Mademoiselle Gerard, det er en av oprørerne som øiensynlig kjenner Dem.

SYLVIE

Jeg kjenner ingen av dem. Ingen!LØITNANTEN trekker tevolveren og skyter René gjennem bodet.

SYLVIE

Drep disse udyrene! De vil ta alt fra oss, religionen og gleden, drep dem! Syns du jeg er pen? Har jeg ikke rett til å ha mer skjønnhet rundt mig enn andre? Disse djevlene vilde at vi alle skulde være like. Først fattige og så gamle. Det var det livet de vilde by oss. Du — la mig få være hos dig, når du skyter dem! Det er så godt når de stønner og dør, sånn vilde de at vi skulde stønne og gispe av lykke under dem og ingenting hadde de å gi oss igjen.

Hevn oss du. Jeg elsker dig.

LØITNANTEN

Soldater! Vær forsiktig. Rør ikke maten deres. De har gift i den. Gå ikke inn i husene. De sprenger dem i luften.

EN SOLDAT kommer inn fra venstre:

Erkebiskopen er myrdet.

Alle korser sig.

MENNESKEMASSEN

Drep dem!

LØITNANTEN

Før vi går videre får vi rydde op. Vi vil ikke ha disse djevlene i ryggen.BRIGEAU peker på en mann:

Han var med å drepe gisienel

Peker på første kone:

Og hun holdt sig alltid med kommunardene.

FØRSTE KONE Jeg er uskyldig!

BRIGEAU peker på en ny mann:

Og han!

FØRSTE KONE Jeg hater Kommunen. Gud er mitt vidne. Men han dér skal straffes.

Skån dem ikke!

Galtiffet kommer op trappen og gjør honnør for Sylvie.

LØITNANTEN Erkebiskopen er drept.

GALLIFFET

Still mobben op i en rekke. Vis frem hendene. Jeg vil se om der er kruttslam på dem.

Sylvie Gerard følger ham i leende, eggende beundring lang* rekken.

GALLIFFET peker på første kone:

Før henne bort.FØRSTE KONE

Nei.

Jeg har to små barn, jeg er uskyldig. GALLIFFET

Frue, jeg har besøkt alle Paris' teatre, og denne scene kjenner jeg godt.

Hun føres bort.

SYLVIE

De er en velgjører, general. De utrydder fattigdommen.

GALLIFFET

stanser ved en liten, meget stygg mann:

Hvilket usannsynlig heslig ansikt!

Før ham bort.

Han føres bort.

Peker med ridepisken på en hvithåret mann:

Bort.

DEN HVITHARETE Jeg har ikke vært med!

Jeg er over seksti år, ingen over seksti år blev innkalt som soldat av Kommunen.

GALLIFFET

Riktig.

Alle ovet seksti år, tred frem.

Fem-iekj irer forblpningsfullt frem. GALLIFFET

Før dem bort.De behøvde ikke delta i oprøret; allikevel har de gjort det. De skal skytes først av alle.

Et skudd fra et vindu mot Galliffet.

LØITNANTEN General, han skjøt Dem gjennem luen!

Til sersjanten:

En snikskytte i dét vinduet der. Ta fem mann og skyt ham.

GALLIFFET

stanser dem:

Han skal ikke straffes.

Jeg har alltid opmuntret skyteferdigbet, og denne mannen var ikke så verst.

SYLVIE OG SOLDATENE Leve Galliffet.

GALLIFFET

Soldater!

Det står nu bare igjen å ta kirkegården, så er målet nådd: Orden, fred og civilisasjon har seiret. Videre!Kirkegården, tett ved muren.

I en grop, bak noen graver ligger Pauline og Lucien. Gabrielle forbinder Pierres skulder. Guy og Rose sitter sammen -krøpet i angst.

Noen sårete og døde. En mann ligger bak en grav til høire med geværet i anleggsrilling.

Skyting lenger borte.

Scenen gir et overveldende billede av virens grønne frodighet.

PAULINE

Åssen går det med dig, Pierre?

PIERRE

Å, det slenger i vei.

Stillhet.

PIERRE eil Gabrielle;

Hør nå. De skal ikke bli her. Prøv å komme Dem unda. Bruk heller lommetørklæet til å vifte med. Gå fremover mot dem. Kanskje blir De ikke skutt.

GABRIELLE

Jeg hører hjemme ber.PIERRE Nei, der gjør De ikke.

GABRIELLE Jo. Det har jeg gjort bestandig.

Og nu er det så lett. For nu er det bare de andre som dreper.

Men dere barn — forsøk engang til! Ta Rose i hånden, Guy, og løp fremover. Kanskje gjør de dere ikke noe.

ROSE

Nei.

De skjøt så fælt da vi prøvde isted.

GUY

Vi vil ikke være alene.

PAULINE Bare bli her dere, onger.

GUY

Hvor tror du det er blitt av Maurice?

PIERRE

Han kommer nok.

PAULINE

Jøss da. Maurice klarer sig bestandig.

GUY

Vi var aldri redd når Maurice var her.

13 — Nederlaget.ROSE

Og han kunde lese for oss bokstavene på korsene.

GABRIELLE

Skal jeg gjøre det for dere?

GUY

Nei, det blir likesom anderledes når Maurice gjør det.

De krabber tilbake igjen til sin plass.

PAULINE

til Lucien:

Nå blir det en stund mellem hvert skudd. Nå har guttene våre snart ikke mer ammunisjon igjen, tenker jeg,

LUCIEN

Bare la de drittsekkene komme. Jeg bar det så godt hos dig. Pauline. Det er så fint å ligge her med bodet i magen din og se opover mot brystene dine. De er blitt mye større den siste måneden, kan du tro. De strutter aldeles mot solen. Har du det godt.

PAULINE

Ja.

LUCIEN

Men jeg har det best. Er du bedrøvet for det?

PAULINE

Nei.

LUCIEN

Men er det ikke du som har det best, da?Jo.

Det var bra, Likte du det?

PAULINE

LUCIEN

PAULINE

LUCIEN

Ja.

Vet du bvad jeg tror? At det med dig og mig. som er så godt, er opfunnet for å fortelle oss åssen døden er. Alt blir så stille inne i en, du har ikke et ønske mer; sånn tror jeg det er å dø.

Skyting, enkelte kuler rammer muren.

LUCIEN

Å er dette for manér. Kan de ikke komme sig nærmere og skyte ordentlig. Dette er bare til å bli nervøs av.

GUY

Det er Maurice!

Maurice kommer frem i byks og dukker sig bak graven.

ROSE

Maurice!

Gledesrop fra alle.

MAURICE

Jeg trodde faen ikke jeg skulde ha funnet dere. Det var så fælt å være alene.ROSE

Ikke sant!

MAURICE

Men så var det noen som sa at dere var borte ved muren. Den som blev glad, var jeg. Men det var såvidt de ikke traff mig, gutt.

ROSE

Kommer de å drepe oss nå?

MAURICE

A gjør det?

De dreper jo rubb og stubb; da vilde det bare bli utrivelig å være igjen. Å vil du gjøre i gaten når alle guttene er borte og det er ingen å være med?

ROSE

Men gjør det ikke ondt?

MAURICE

Ikke hvis du står stille og lar dem sikte godt på dig.

ROSE

Jeg er redd. Jeg er redd.

MAURICE

A er det du bærer dig efterl Et det takken fordi du får være med Guy og mig. Du skal huske at det er ikke alle jenter vi vilde hatt med oss. Det skal du, faen skjære mig, tenke på.GUY peker på et kors:

Du, les bokstavene for oss.

MAURICE

til Rose:

Har du lyst, så skal jeg gjøre det.

ROSE

Ja,

MAURICE

Her står Josef Andrée, bakvendt Eérdna Fesoj, født 1862, død 1870, åtte år bare, ikke eldre enn dig! Han Josef ligger nå bedre til enn mange av guttene våre midt ute på gaten. Han bar blomster og gress over sig. Men det får vi også, om vi blir liggende ber. Det er bare et spadetak som skal til. Så skal Josef bli godt overrasket når han får hele gjengen ned til sig.

Barna ler.

MAURICE

Nei, se på maurene, gutt, A er de hvite tingestene de drasser på.

GABRIELLE

Det er eggene.

MAURICE

Å skal de med dem efter.

GABRIELLE

De flytter dem bele tiden, så der kommer sol rundt hele egget.198 MAURICE

Har du sett på maken til fikse faener! Og se edderkoppen på korset dér. Der spant den sig en lang tynn tråd og slapp sig ned i den. Nå lar den vinden føre sig bort til den kvisten der, nå gjør den fast. Nå har den rammen ferdig . . .

GABRIELLE

bøid over forbindingen:

Er det bedre nå?

PIERRE

Ja, mye bedre. Nå føler jeg mig fiks og ferdig til å bli skutt. Gi Dem nå! Gud velsigne Dem, om fem minutter er allting forbi.

GABRIELLE

Alt, min venn, er forgjeves hvis vi ser det med dødens øine. Barnet som en kvinne føder, er dømt til å bli et skjelett. Blomstene skal visne, ingenting er sikrere. Men vi kan også velge blomsten og barnet som det eneste; og da er alt liv.

Det er vår vilje det kommer an på. Ja, vi kan se gresset og himmelen og solen, slik at vi er udødelige.

Mannen som lå med geværet, reiset sig i et stønn og stuper.

ROSE

Er han død?MAURICE

En skulde tro du aldri hadde sett en mann dø før! Ja, død som en sild. Men dette må du se på. Det er jaggu det rareste jeg har sett.

En dump. uhyggelig musikk setter inn. Likesom drevet tilbake av den. kommer Delescluze og andre vikende inn. Musikken hører op.

DELESCLUZE

Dette er slutten.

De venter på general Galliffet. Så rykker de frem.

Slik endte Kommunen. Met enn noen annen bar jeg ansvaret for redsel og død. Hater dere mig?

MAURICE

Du har alltid vært grei, du Delescluze.

Studerer edderkoppen videre.

LUCIEN

Det er sant, det.

PIERRE

De skjønner, Delescluze.

Hjemme i gaten var det bare slit og angst for imorgen og slit igjen og fyll, og så kom døden, det unyttigste og sjofleste av allting.

Men nå er det anderledes. Nå er livet blitt noe stort, som det er ondt å forlate. Da går det an å dø.

GABRIELLE

Ja. slik er det.DELESCLUZE

Mine venner, hjelper dere mig nå?

PIERRE

Nei.

DELESCLUZE

Nu skal vi dø.

Jeg er ikke kristen. De kristne sviker jorden, for å gå til sitt skinnende håp. Men vi kan gå herfra, rolig, fordi vi vil at vårt håp skat bli igjen. Håpet blir igjen på jorden! De der borte kan svi gresset av med sine granater, men de kan aldri drepe jordens evne til å grønnes.

LUCIEN

Men de som kommer efter oss, må ha bedre våben!

Neste gang gjelder det å seire, seire, seire

DELESCLUZE

Godheten kan bare seire ved vold. det er det bitre vi har lært. Våre hevnere, våre barn må bli en slekt av umenneskelig styrke.

GABRIELLE

Delescluze, gi mig et større krav til mennesket enn at det skal væte umenneskelig.

DELESCLUZE

Forferdelige tider må slektene efter oss kjempe sig igjennem.Skal de lemlestes?

Ja.

Skal de blindes?

Ja.

Skal de dø?

Ja.

Heller det enn å miste viljen til å bli frie mennesker.

GABRIELLE

Tror De at slektene efter oss må drepe, må dø for å skape rettferdighet?

DELESCLUZE Kampen kommer.

Der er en lovmessighet som er sterkere enn oss. GABRIELLE

Så får vi gjøre mennesket sterkere enn lovmessigheten.

Hvad kan ikke ånd gjøre? Den kan få de undertrykte til å tro og undertrykkere til å tvile.

En svak besettende trommemusikk begynner i det fjetne, hvor Versailles-troppene holder til.

DELESCLUZE Synes De det idag er noen grunn til å tro på en forsoning, fra menneskesinn til menneskesinn? GABRIELLE

Men det er det uforsonlige jeg tror på. Hver som tenker og arbeider efter oss, — skal vite at der er bare ett vern mot redselen, mennesketankens uforsonlighet mot uretten.

PIERRE

Ja. Det skulde jeg gjerne ha vært med på, MAURICE

brennende optart:

En sånn edderkopp er jaggu det klokeste . . .

Dette her er noe til spinneri dér!

ROSE

Også så pent det skinner i solen.

LUCIEN

eil Pauline:

Nå begynner de å røre på sig. Vet du hvad jeg er glad for. At vi ikke har noen patroner igjen allikevel. Hadde vi skutt, hadde de kanskje stormet og tatt oss på bajonetten. Nå er det bare å stå stille.

Er du ikke glad for det?

PAULINE

Jo.

DELESCLUZE reiser sig:

Nu kommer de.Den taktfaste, mørke musikken kommet nærmere. Dypt under høres motivet fra Beethovens niende.

ROSE

Nå vil de drepe oss.

Guy vil rive edderkoppspinnet ned, Maurice stanser ham.

MAURICE

La være!

GUY

Nå dreper de oss. Nå river vi spinnet i stykker.

MAURICE Nei. Han skal få gjøre det ferdig.

Reiser sig, sier til de to andre:

Bare hold dere til mig, dere.

Drevet av musikken går de skritt for skritt bakover mot muren.

DELESCLUZE

Endelig!

Aldri angst mer, aldri nederlag, aldri fengsel.

Nu kan jeg bare stå og se himmelen og huske og

håpe, beskyttet av døden. Ingenting mer skal

gjøres.

LUCIEN

Takk for nå da, Pauline.

PAULINE car hånden hans:

Takk selv.GABRIELLE Delescluze, ennu er det noe vi kan få sagt.

DELESCLUZE

Til hvem?

GABRIELLE Til dem som dreper oss.

Kom barn, vi skal fortelle dem om fremtiden, om vår uforsonlige tro.

MAURICE

Åssen det?

GABRIELLE De skal kjenne den i vårt smil.

MAURICE Å skal vi smile efter?

Vi føler nn at soldatene som rykker frem, er stansete

LUCIEN

Nå er det bare å stå rolig og ikke skape sig. Nå får de forte sig litt. Det er rett. Sånn skal det være.

styggen av eksekusjonsavdelingens geværer faller på muren. En trommebvirvel. Mørke: i samme øieblikk befrir Beethoven-motivct sig fra trommene og toner ut i en ren, mekrig akkord.